

**Türkiye’de Süstaşlarının (Mücevher Taşlarının) Yasal Durumu ve
Yeni Düzenleme Yapılmasının Önemi**
Legal Status of Gems (Jewellery Stones) in Türkiye and the Importance of New Regulations

Murat Hatipoğlu^{1,2,*}

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, İMYO, El Sanatları Bölümü, Kuyumculuk ve Takı Tasarımı Program,
Buca/İZMİR

² Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doğal Yapı Taşları ve Süstaşları Anabilim Dalı,
Buca/İZMİR

• Geliş/Received: 26.03.2025 • Düzeltilmiş Metin Geliş/Revised Manuscript Received: 15.04.2025 • Kabul/Accepted: 19.04.2025
• Çevrimiçi Yayın/Available online: 19.06.2025 • Baskı/Printed: 31.08.2025

İnceleme Makalesi/Review Article

Türkiye Jeol. Bül. / Geol. Bull. Turkey

Öz: Süstaşları (mücevher taşları) olarak gruplandırılan madenleri diğer metalik ve endüstriyel madenlerden ve yapı taşlarından ayırabilen, hacimli rezervlere ve üretim miktarlarına ihtiyaç duyulmamasının yanında düşük rezervli dahi olsalar eğer iyi kalitede çıkartılırlarsa mücevher sektöründe kullanılabilmeleri açısından aranır olduklarından, diğer gruplarla kıyaslandıklarında, bu malzemeler çok yüksek ekonomik değerlere sahiptirler. Türkiye’de süstaşı-mücevher taşı bilimi (gemoloji) ve süstaşı-mücevher taşı işleme sanayii çok gelişmemiş ve ülkemiz süstaşları potansiyeli henüz tam anlamıyla ortaya konulmamış olmasına rağmen, süstaşları-mücevher taşları, maden sektörü bilinçli yapıldığında ve iyi pazarlandığında Türkiye için yüksek bir ekonomik değeri temsil eder. Bunların ham ve işlenmiş hallerindeki ulusal madenciliği, analizi ve ticaretinin bir eş güdüm ve disiplin içinde olması, ekonomik çıkarlar açısından Türkiye için önem arz eder. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı kurumların süstaşları-mücevher taşları söz konusu olduğunda mevzuat ve uygulama itibariyle bir düzensizlik içerisinde olduğu görülmektedir. Bunların tek bir çatı altında yönlendirilmesi aklın ve bilimin gereği bir zorunluluk doğurmuştur. Sadece süstaşları madenciliğine, analizine, borsasına ve ticaretine yönelik yeni bir hukuksal düzenlemeye ihtiyaç olduğu aşikardır. Bu kanun içeriği Dünyadaki diğer ülkelerin çıkardığı eşdeğerlerine uygun olarak özel olarak hazırlanmalıdır. MAPEG (Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü) veya MTA (Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü) bünyesinde “Türkiye Süstaşları (Mücevher Taşları (Gemoloji) Uygulama ve Araştırma Merkezi” kurulmalıdır. Bu merkez ülkemizde halen büyük kısmı atıl halde duran süstaşları madenciliğini, işlemeciliğini ve pazarlaması ile AR-GE faaliyetlerini organize edebilecek kapsam ve yeterlilikte olmalıdır. Süstaşları ticaretinin bugün Dünyadaki başlıca merkezleri Asya kıtasına kaymış ve Tayland (Bangkok), Çin (Hong Kong), Hindistan (Jaipur, Bombay) gibi yerler ön plana çıkmıştır. Türkiye Kambyo mevzuatında (32 sayılı Türk Parası Koruma Mevzuatında) 2/K maddesindeki kıymetli taşlar tanımı revize edilerek, eksik düzenlemenin güncellenmesi gerekmektedir. Benzer bir revizyonun da Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından halen yürürlükte olan süstaşları-mücevher taşları ile ilgili standartlar olan TS-6173 ve TS-6174 üzerine de yapılması gerekir. Türkiye’de kuyum sektörünün ana paydaşlarından olan tüketici açısından yürürlükte olan “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun” çerçevesinde incelendiğinde, mevcut düzenlemelerin ve yaklaşımların süstaşları açısından karşılaşılan ve olası sorunlara gereken cezai etkinlikte karşılık bulmadığı görülmektedir. Bu kanunun ve ilgili yönetmelikleri ve de ilişkili mevzuatı süstaşları açısından tüketici mağduriyetlerinin önlenmesi bakımından yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gemoloji, süstaşları (mücevher taşları), süstaşları hukuku, süstaşları madenciliği, süstaşları borsası-ticareti.

* Yazışma / Correspondence: murat.hatipoglu@deu.edu.tr

Abstract: *What distinguishes minerals grouped as gemstones (jewellery stones) from other metallic and industrial minerals and building stones is that they do not require bulky reserves and production amounts. Even if they have low reserves, if they are extracted with good quality, they are sought after for use in the jewellery industry, and when compared to other groups, these materials have very high economic value. Although gemstone science (gemmology) and the gemstone processing industry are not very developed in Türkiye and the potential of gemstones in our country has not yet been fully determined, gemstones represent high economic potential for our country when mining is performed consciously and the products marketed well. Therefore, it is in our national interest that national mining, analysis and trade of gems in their raw and processed forms should be coordinated and disciplined. Differing and ignorant practices by the Ministry of Energy and Natural Resources and the Ministry of Treasury and Finance regarding gemstones are contrary to our national interests and are in disorder. Managing gemstones under a single regulation has become a necessity due to logic and science. There is a definite need for new laws just about mining, analysis, exchange and trading of gemstones. The content of this law should be specially prepared in accordance with equivalent laws from other countries in the world. A “Turkish Gemstone (Jewellery Stones (Gemmology) Application and Research Centre” should be established within the General Directorate of Mining and Petroleum Affairs (MAPEG) or General Directorate of Mineral Research and Exploration Institute (MTA). This centre should be able to organise mining, processing and marketing of gemstones and R&D activities, most of which are still not active in our country. Today, the centres of gemstone trade in the world are places such as Thailand (Bangkok), China (Hong Kong), and India (Jaipur, Bombay). The definition of precious stones in Article 2/K of the Turkish Foreign Exchange legislation (Turkish Currency Protection Legislation No. 32) must be revised and missing regulations must be updated. A similar revision should be made to standards TS-6173 and TS-6174 regarding gemstones, which are currently enforced by the Turkish Standards Institute (TSE). When examined in terms of the consumer, one of the main stakeholders in the jewellery industry in Türkiye and within the framework of the “Law on Consumer Protection No. 6502” in our general legal system, the current regulations and approaches cannot respond with the penal effectiveness required for possible problems encountered in terms of gemstones. Based on this determination, the law and the relevant regulations and related legislation need to be rearranged in order to prevent consumer grievance in relation to gemstones.*

Keywords: *Gemmology, gems (jewellery stones), gem laws, gem mining, gem trading.*

GİRİŞ

Türkiye’de rezerv bakımından ekonomik sayılabilecek doğal taşlar arasında belki de ilk beş arasına girebilecek malzemelerden birisi de süstaşları-mücevher taşlarıdır (Hatipoğlu, 2007; Hatipoğlu vd. 2011). Bunlar bilindiği üzere yer kabuğunu oluşturan katı maddelerinin, milyonlarca yıl içerisinde özgün yapı ve özellikler kazanmış türevleridir (Keller, 1990; Bonewitz, 2005) (Şekil 1). Bu yüzden süstaşları-mücevher taşları yalnızca jeolojik oluşumların özgün koşullarının etkisi altında kalan ve maalesef sadece belirli bölgelerde bulunurlar. Bu nadir bulunuşun en önemli avantajlarından birisi de jeo-turizm açısından (gem safari olarak) bulundukları bölgenin ilgi çeken bir destinasyon merkezi olması yüzünden hem ülke bazında hem de dünyaca tanınmasını sağlayan doğal alanlar olurlar (Hatipoğlu ve Gökçen, 1999;

Hatipoğlu ve Babalık, 2008; Hatipoğlu vd. 2010a; Hatipoğlu vd., 2011).

Bilindiği üzere mineralleri oluşturan temel yapıtaşları, katyon ve anyonlardır. Bu katyon ve anyonlar minerallerinin jeokimyasal bileşimlerinde yüzde, binde, milyonda (ppm) ve milyarda (ppb) oranlarda yer alabilirler ve o mineraller için doğanın parmak izi olarak ifade edilirler. Bir süstaşı-mücevher taşı mineralini kimyasal bileşimiyle ifade etmek bazen çok zor ve karmaşık olabilir. Bu yüzden genellikle kimyasal bileşim sadeleştirilerek, kimyasal bileşiminde elementlerin yüzde (bazen binde) oranda bulunanları, kimyasal kurallar içerisinde yazılır. Daha basit, akılda kalabilecek ancak o minerali de karakterize edecek bu yazıma, kimyasal formül denir (Gübelin, 1969; Sinkansas, 1986; Schumann, 2000). Süstaşlarının-mücevher

taşlarının dünya üzerinde kullanılan her dilde bir karşılığı olmasına rağmen, kimyasal formülleri adeta onların uluslararası ortak dilidir ve bu dili bilen her kes tarafından kolaylıkla tanınabilirler (Blackburn, 1924; Mitchell, 1979; Back ve Mandarino, 2008).

Süstaşları-mücevher taşları;

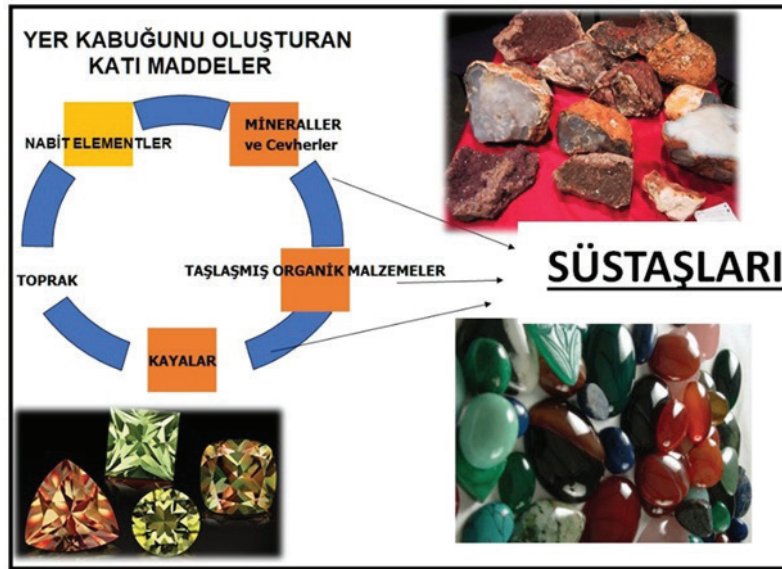
- Özgün fiziko-kimyasal özelliklerinden kaynaklanan albenilik

- Nadir bulunma,
- Büyük kristal olma,
- İşlentiye uygunluk

olarak vücut bulabilecek nedenler sonucu ekonomik değer kazanan mineraller (cevherler), kayalar ve taşlaşmış organik malzemeler için geçerli genel bir ifadedir (Arem, 1987, Webster vd. 1994; Manutchehr-Danai, 2005; Read, 2005; Savaşçın vd. 1988b; Schumann, 2000; Hatipoğlu, 2011b).

Gemoloji bilimi de süstaşı niteliği taşıyabilen mineral, kayaç ve taşlaşmış organik malzemelerin, yerkabuğunda var oluşumundan, çıkartılıp işlenişinden, son tüketiciler için uygun olana kadar geçen süreçteki her yöntem ve işlemi kendisine konu alan bilimsel ve ticari açıdan dünyada kabul görmüş bir disiplindir (Gübelin, 1969; Webster, 1979; Read, 2005).

Kapsam olarak bakıldığında da “elmas” ve “renkli taşlar” adı altında toplanan yaklaşık iki yüz seksen beş (285) adet mineral kökenli süstaşlarını-mücevher taşlarını, ayrıca yaklaşık sekiz (8) adet taşlaşmış organik malzeme kökenli süstaşlarını ve de yaklaşık beş (5) adet kayaç kökenli süstaşlarını-mücevher taşlarını içine almaktadır (Savaşçın vd., 1988a; Roberts vd. 1989; Schumann, 2000; Manutchehr-Danai, 2005) (Çizelge 1).

Şekil 1. Yer kabuğunu oluşturan katı maddelerin, süstaşları-mücevher taşları olarak nitelendirilebilecek türlerin grafiksel gösterimi.

Figure 1. Graphical representation of solid materials that make up the earth’s crust and types that can be described as gemstones-jewellery stones.

Çizelge 1. Dünya yüzeyinde madenciliği-üretimi yapılan (doğal inorganik ve organik kökenli) süstaşları gruplaması.

Table 1. Classification of gemstones-jewellery stones (of natural inorganic and organic origin) that are mined and produced on the earth's surface.

Mineral Kökenli (40 Mineral Cinsi ve 285 Mineral Türü)	Kayaç Kökenli (5 Kayaç Türü)	Taşlaşmış Organik Malzeme Kökenli (8 Materyal Cinsi)
*Elmas	*Obsidyen	*İnciler
*Korundum Grubu	*Lapis Lazulli	*Amber, Kopal, Fosil Reçine
-Yakut	*Mor Jade (Türkiyenit)	*Gagat (Taşlaşmış Ağaçlar)
-Safirler	*Lisfenit	*Fildişi
*Krizoberil Grubu	*Serpantinit	*Mercan
-Aleksandrit		*Sedef
-.....		*Oltu Taşı (Jet, Karbon Karası)
*Topaz		*Fosiller (Ammonit, Trilobit)
-Asil Topazlar		
-Sıradan Topazlar		
*Beril Grubu		
-Zümrüt		
- Akuvamarin		
-.....		
*Kuvars Grubu		
-Ametist		
-Kalsedon		
-Opaller		
-.....		
*Spodumen Grubu		
-Kunzit		
-Hiddenit		
-....		
*Spinel Grubu		
-....		
*Turmalin Grubu		
-....		
*Peridot/Olivin		
*Gem Diaspor		
*Malakit		

Böylece diyebiliriz ki; toplamda günümüzde küresel düzeyde ticareti yapılan yaklaşık üç yüz türde süstaşı-mücevher taşı bulunmaktadır (Webster vd., 1994; Newman, 2003; Wise, 2003). Ancak bununla beraber bazı çok ender oluşumlu mineraller de vardır ki, bunlar Dünyanın en nadir süstaşları-mücevher taşları olarak addedilebilirler (Altıngöz vd. 2019; Wright, 1996; Hatipoğlu vd. 2024) (Çizelge 2).

Çizelge 2. Dünyanın bilinen mineralojik açıdan en nadir oluşumlu bazı doğal süstaşları.

Table 2. *Mineralogically rare natural gemstones-jewellery stones known on earth.*

MİNERAL-SÜSTAŞI (MÜCEVHER TAŞI) İSMİ
*PAİNİT (PAINITE)
*SERENDİBİT (SERENDIBITE)
*MUSGRAVİT (MUSGRAVITE)
*POUDRETTEİT (POUDRETTEITE)
*GRANDİDERİT (GRANDIDERITE)
*JEREMEJEVİT (JEREMEJEVITE)
*BİKSİBİT-BERİL (BIXBITE-BERYL)
*BENİTOİT (BENITOITE)
*ALEKSANDRİT-KRİZOBERİL (ALEXANDRITE-CHRYSOBERYL)
*GEM TÜRK DİASPORU (GEM TURKISH DIASPORE)
TANZANİT-MAVİ ZOİSİT (TANZANITE-BLUE ZOISITE)
*KAMMERERİT (KAMMARARITE)

Süstaşlarının Dünya çapında mücevher sektöründe ticareti yapılan diğer minerallere ve kayalarlara göre çok az miktarlarda ve boyutlarda olmasından kaynaklanan bir özelliği de işlenmiş olanlarının ticaretinde ağırlık ölçü biriminin de özgün bir değer olan ve tüm dünya ülkelerince kabul edilen ortak ağırlık ölçü birimi “CARAT-CT” (1 Carat = 0,2 gr) olmasıdır (Newman, 2003; Wise, 2003; Altıngöz vd. 2019; Hatipoğlu, 2020). Ancak bu kelimenin soy metaller için olan versiyonu “Karat-KT” olarak da çok yanlış kullanımı maalesef Türkiye’deki mücevher sektör içerisinde hala yaygındır. Bu durum bilimsel anlamda aşağıdaki gibi izah edilebilir.

“Carat” (ya da kısaltılmışı “CT veya C”) kelimesi kesilmiş ve parlatılmış kıymetli taşlar için uluslararası kullanılan bilimsel değeri olan *ağırlık ölçü birimi* dir. “Carat”ın metrik sistemdeki gram olarak eşdeğeri şöyledir;

$$1 \text{ ct} = \frac{1}{5} \text{ gr} = 0,2 \text{ gr} = 200 \text{ mgr}$$

1913 yılında carat ağırlığı uluslararası olarak standartlaştırılmış ve metrik sisteme denkleştirilmiştir (Gübelin, 1969; Altıngöz vd. 2019). İşlenmiş süstaşlarının ağırlık ölçü birimi olan “carat”ın, yüzdesel ast birimi “point” olup bu birimin Türkçedeki karşılığı “puan” dır. Yani;

$$1 \text{ point (puan)} = \frac{1}{100} \text{ ct}$$

“Karat” (ya da kısaltılmışı “KT veya K”) kelimesi altın için simgesel *safılık ölçü birimi* olup, bu kelimenin Türkçedeki karşılığı “ayar” dır. Altın için en yüksek safılık değeri altının atom ağırlığından esinlenerek “24” karat (ayar) ‘dır. Bunu kimyasal konsantrasyon olarak ifade etmek istersek “milyem” (ya da kısaltılmışı “ooo”) ifadesi kullanılır. Bu milyem denilen kimyasal konsantrasyon ifade tarzı ‘molalite’ olarak bilinen ve katılarda ısıya bağlı olmayan 1000/1000 safılık değeridir. Simgesel karat (ayar) olarak söylenen safılık değerinin bilimsel (milyem) değerini bulmak için;

$$\frac{24}{24} * 1000 = 1000^{ooo}$$

denklemini kullanmak gerekir.

Süstaşlarını yapısal bakımdan oluşturan bileşenlere baktığımızda bunlar; İnorganik ve organik kökenli doğal süstaşları ile inorganik kökenli yapay süstaşlarıdır (Hatipoğlu, 2011b; Hatipoğlu, 2020; Keller, 1990; Krauskopf, 1982; Rose vd. 1979) (Çizelge 3).

Çizelge 3. Süstaşlarını yapısal bakımdan oluşturan bileşenler.**Table 3.** *Structural components of gemstones.*

İnorganik - Doğal Süstaşları	Organik - Doğal Süstaşları	İnorganik - Yapay Süstaşları
*Mineraller Elmas, korundum, kuvars, almandin, beril, topaz, vb. *Kayaçlar Lapis lazulli, obsidyen, mor jade (Türkiyenit), serpantinit, jasperoid, moldavit)	*Taşlaşmış Kavkılar İnci, mercan, kehribar; oltu taşı, jet, fildişi, sedef, taşlaşmış ağaç, amonit	*Camlar *Fayans-Seramikler *Camsı-Seramikler *Kompozitler

Süstaşlarının-mücevher taşlarının kuyum sektöründe kullanımında **şüphesiz** değer-kıymet faktörü de göz önüne alınmaktadır. Bu yüzden bu malzemeler, prestijli (tanınmış) (kıymetli taşlar) ve yarı prestijli (az tanınmış) (eski ismiyle

yarı kıymetli taşlar) olmak üzere değersel bir sınıflandırmaya da tabi tutulmaktadır (Webster vd. 1994; Schumann, 2000; Manutchehr-Danai, 2005; Hatipoğlu, 2011b; Hatipoğlu, 2020) (Çizelge 4).

Çizelge 4. Süstaşlarının değersel sınıflandırılması.**Table 4.** *Valuation classification of gemstones.*

SÜSTAŞLARI (MÜCEVHER TAŞLARI)	
↓	↓
PRESTİJLİ (KIYMETLİ) SÜSTAŞLARI / PRESTIGIOUS (PRECIOUS) GEMS	YARI PRESTİJLİ (YARI KIYMETLİ) SÜSTAŞLARI / SEMI PRESTIGIOUS (SEMI-PRECIOUS) GEMS
ELMAS	Diğer Mineral Kökenli SÜSTAŞLARI
YAKUT (Korundum türü)	Kayaç Kökenli SÜSTAŞLARI
SAFİR (Korundum türü)	
ALEKSANDRİT (Krizoberil türü)	Diğer Taşlaşmış Organik malzeme Türü SÜSTAŞLARI
TOPAZLAR	
ZÜMRÜT (Beril Türü)	
AKUVAMARİN (Beril Türü)	
İNCİLER	

Gemolojinin bilimsel açıdan konumlandırılması (Çizelge 5), jeoloji biliminin mineraloji/petrografi alt dalı içerisinde mümkün olabilmektedir. Ancak, uğraşı alanlarında; Maden,

Malzeme ve Metalurji, Kimya, Fizik, Arkeoloji, Sanat Tarihi gibi diğer bilimsel disiplinlerle de ilişkili olduğu görülmektedir.

Çizelge 5. Gemolojinin bilimsel açıdan konumlandırılması ve üç temel branş konu alanı.

Table 5. Scientific positioning of gemmology and the three main branch topics.

*JEOLÖJİ (Yer Yuvarı Bilimi)

*Mineraloji-Petrografi

*Gemoloji

GÜNCEL
GEMOLOJİ

ARKEO-
GEMOLOJİ

ADLİ-
GEMOLOJİ

Süstaşları-mücevher taşları, kayaçların içinde birincil olarak bulunabileceği gibi, yoğunlukça yüksek olanlar, plaser ortamlarda ayrımlaşarak ikincil olarak da daha ekonomik boyutlarda **gözlenebilirler** (Keller, 1990; Krauskopf, 1982; Rose vd. 1979).

Gemoloji biliminin süstaşları-mücevher taşlarının jeolojik oluşumundan, tüketiciye ulaşana kadar geçen süreçteki her yöntem ve işlemi konu aldığı için, kendi içinde de 10 alt dala sınıflandırmak mümkündür;

- 1.) Süstaşlarının-mücevher taşlarının madenciliği; yer kabuğunda oluşumu, bulunuşu, aranması ve eldesi.
- 2.) Süstaşlarının-mücevher taşlarının işlemeciliği-Lapidary; her türlü işleme teknikleri kullanılarak şekillendirilmesi kesilmesi-parlatılması-cilalanması.
- 3.) Süstaşlarının-mücevher taşlarının tanımlanması; ham olarak ya da işlenmiş şekillerde bilimsel inceleme yöntemleriyle tanımlanması ve kimliklendirilmesi (sertifikalanması).

*Ham Süstaşı-Mücevher Taşı Raporu

*Elmas Sertifikası

*Renkli Taş Sertifikası

*İnci Sertifikası

- 4.) Süstaşlarının-mücevher taşlarının renk tedavileri; ısıtma, difüzyon, radyasyon ısıtma, boyama, kaplama, basınç ve sıcaklıklara maruz bırakma, tütsüleme, ağartma, yağlama vb. yöntemleriyle renk doygunluklarını artırma.

*Treatment

*Enhancement

- 5.) Süstaşlarının-mücevher taşlarının sentetiği; laboratuvarı yapay-sentetik-kültür olarak üretilmeleri veya büyütülmeleri.

*HP-HT

*CVD

*Vernel

*Eriyikten büyütme

*Ergiyikten büyütme

*Ergiyikten Çekme

*Hidrotermal

*Japon Akoya

*South Sea

*Tahiti Siyah

*Çin Fresh Water

- 6.) Süstaşlarının-mücevher taşlarının mıhlaması; soy metaller üzerine montülenmesi (kakma, mıhlama, sıvama vb.).
- 7.) Süstaşlarının-mücevher taşlarının pazarlanması; Süstaşlarının-mücevher taşlarının lotlar veya taneler halinde satılması-ticareti).
- 8.) Süstaşlarının-mücevher taşlarının antıkası; antik dönemlerde ham veya işlenmiş olarak kullanılmış ve günümüz kazılarında bulunan ar-gem-malar (Arkeo-Gemoloji).
- 9.) Süstaşlarının-mücevher taşlarının insan hayatı üzerine şıfasal ve terapısel etkileri; geleneksel ve tamamlayıcı tıbbi veya muskasal kullanımları (Fitoterapi).

10.) Süstaşlarının-mücevher taşlarının hukuku; derecelendirme özelliklerine ilişkin anlaşmazlıkların hukuksal işlemleri, tüketiciyi koruma (Adli-Gemoloji).

Günümüzde süstaşları-mücevher taşları aynı zamanda önemli bir ekonomik açıdan hem bir nevi tasarruf aracı hem de bir nevi değiş-tokuş aracı olarak çeşitli ihtiyaçlara hizmet eden bir kullanım şekline sahiptirler (Webster vd. 1994; Newmann, 2003; Wise, 2003; Hatipoğlu, 2023). Alım satımına konu olması kendi özel piyasasını, standartlarını ve normlarını oluşturması ve bir sektör halini alması genel olarak olumlu süreçler olarak kabul edilir.

TÜRKİYE’DE ELMAS ve KIYMETLİ TAŞLAR BORSASININ KURULMASININ ÖNEMİ ve GEREKLİLİĞİ

2000’li yılların başlarından beri mücevher sektörünün kurumsallaşması için önemli bir gündem konusu olmuştur (Hatipoğlu ve Kırkoğlu, 2005). Buna ilave olarak da Türkiye’de mücevheratın standardizasyonu için metalurjik ve gemolojik kontrolün (sertifikasyonun) önemini doğurmuştur (Hatipoğlu, 2015).

Türkiye’de “Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası” kambiyo borsası olarak 2011 yılında kurulmasına rağmen, kuruluşundan başlayarak hukuksal yan düzenlemelerin yapılamaması (ithal edilen kıymetli taşlardan alınan %20 oranındaki Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) nedeniyle), 2014 yılının ikinci çeyreğine kadar ki süreçte sektörel bazda piyasada işlem yapılmasına sebep olmuştur. 6552 sayılı Kanun’da, Katma Değer Vergisinde (KDV) ve Özel Tüketim Vergisinde (ÖTV) yapılan değişiklikler ile kıymetli taşların (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet, inci) 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre Türkiye’de kurulu borsalarda işlem görmek üzere ithali, borsaya teslimi ve borsa üyeleri arasında el değiştirmesi KDV ve ÖTV kapsamından çıkarılmıştır. KDV istisnası, kıymetli taşların

Borsa İstanbul bünyesindeki Elmas ve Kıymetli Taş Piyasasında işlem görmek üzere ithali, borsaya teslimi ve borsa içinde veya ilgili mevzuatına göre borsaya bildirilmek kaydıyla borsa üyeleri arasında borsa dışında el değiştirmesini içermektedir. Türkiye’de “Elmas ve Kıymetli Taşlar Borsası” kurulduktan sonra, süstaşları-mücevher taşları ile ilgili önemli sayılacak dünya çapında otorite niteliğindeki uluslararası kuruluşlarla yaptığı üyelik anlaşmalarıyla önemli mesafeler almaya başlamıştır. Bunlardan ilki, Türkiye’nin 14.08.2007 yılında kabul edildiği “Kimberley Süreci Sertifika Sistemi” dir. Bakanlar Kurulu Kararı ile de Borsa İstanbul, “Kimberley Süreci Sertifika Sisteminde” ülkemizin ithalat ve ihracat otoritesi olarak belirlenmiştir. Bir diğeri ise, Borsa İstanbul olarak, 13.05.2008 yılında Dünya Elmas Borsaları Federasyonuna (WFDB-World Federation of Diamond Bourses) üye olmuş ve daha sonra da 15.06.2014’de WFDB’nin elmas ticaretinin dünyada güvenli bir şekilde yapılmasını sağlayan ve ithal edilen elmas taşların güvenli bölgelerden getirildiğini belirten Dünya Elmas İşareti (World Diamond Mark-WDM) için WFDB ile iyi niyet anlaşması imzalayarak, Türkiye’nin, güvenli elmas tedarik işareti’nin dünyada Hindistan ve Dubai ile birlikte uygulanacağı pilot ülkelerden birisi olmuştur. Bu sayede kurumsal olarak Borsa İstanbul’un; gelecekte Türkiye’de, güvenli elmas taşlarının satışının yapılacağını belirten WDM işareti taşıyan ve Yetkili Elmas Bayi (Authorized Diamond Dealer –ADD) olarak anılan elmas satış yerlerinin WDM işareti alması için referans ve yetkili kurum olması hedeflenmektedir. Elmas ve Kıymetli Taşlar Borsasında süstaşlarının-mücevher taşlarının saklanması hususunda, Piyasa üyesi veya işlemin gerçekleştirilmesine dahil olanlar tarafından talep edilmesi ve Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası Kiralık Kasa Sözleşmesinin imzalanması suretiyle, uygun ölçü ve sayıda kasa, yıllık aylık, haftalık veya günlük süreler için kiralama hizmeti de sunulabilmektedir (Hatipoğlu, 2015).

Ülkemizde yaklaşık 600 yıllık köklü bir geçmişi olan kuyum sektörü, ana paydaşlarından olan tüketici bileşeni itibari ile ve genel hukuk sistemimiz içindeki **6502 Sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun”** ile sağlanan mevcut düzenlemelerin ve yaklaşımların karşılaşılan ve olası problemlere gereken etkinlikte, süratte ve basitlikte cevap veremediği, bu yüzden köklü bir revizyona ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir (Hatipoğlu vd., 2023).

Malın ayıplı olması halinde tüketici kendisine kanunen tanınan dört haktan istediğini seçebilir. Satıcı tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlü kılınmaktadır. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (“TKHK”), Avrupa Birliği ile yapılan müzakereler çerçevesinde 25 Mayıs 1999 tarihli Tüketici Malları Satım Sözleşmeleri ve İlgili Garantilerin Bazı Yönleri Hakkında 1999/44/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesinin iç hukuka aktarımını gerçekleştirmek amacıyla 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 8’inci ve 11’nci Maddeleri satış sözleşmesi ve bu sözleşmeden doğan ayıp konusunu düzenlemektedir.

Ayıplı Malın Tanımı (Madde 8) Maddenin ilk fıkrası ayıplı ifayı, öncelikle sözleşmeye aykırı olarak yapılmış ifa olarak tanımlamaktadır. Fıkraya göre ayıplı mal tüketiciye teslimi anında, taraflarca kararlaştırılmış olan örnek ya da modele uygun olmaması ya da objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşıyamaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan mal olarak tanımlanmaktadır. Tarafların açıkça belirledikleri hususların sözleşmenin içeriğini oluşturacağı aşikardır. Ayrıca aynı fıkra hükmü bir malın objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşıyamaması halinde de ayıplı olacağını düzenlemektedir. Burada da kanun koyucu bir malın objektif olarak sahip olması gereken asgari özellikleri taşıması gerektiğini taraflar arasında zımnen kararlaştırılmış kabul etmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında bir malın ayıplı olup

olmadığının tespiti hususunda kullanılacak birtakım kriterlere yer verilmektedir. Hükme göre ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda, internet portalında ya da reklam ve ilanlarında yer alan özelliklerinden bir veya birden fazlasını taşımayan; satıcı tarafından bildirilen veya teknik düzenlemesinde tespit edilen niteliğe aykırı olan; muadili olan malların kullanım amacını karşılamayan, tüketicinin makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar da ayıplı olarak kabul edilmektedir. Maddenin üçüncü fıkrasında ise malın gereği gibi monte edilmemesi yüzünden doğan ayıp halleri düzenlenmektedir. Buna göre sözleşmeye konu olan malın, sözleşmede kararlaştırılan süre içinde teslim edilmemesi veya montajının satıcı tarafından veya onun sorumluluğu altında gerçekleştirildiği durumlarda gereği gibi monte edilmemesi sözleşmeye aykırı ifa olarak değerlendirilir. Malın montajının tüketici tarafından yapılmasının öngörüldüğü hâllerde, montaj talimatındaki yanlışlık veya eksiklik nedeniyle montaj hatalı yapılmışsa, sözleşmeye aykırı ifa söz konusu olur. Bu hüküm tarafından maddenin birinci fıkrasında kararlaştırılmış olan ayıbın varlığının malın tüketiciye teslimi tarihi anında ki durumuna göre belirlenmesi ilkesinin yanında, malın teslim edildiği ancak montajının teslim anından sonra yapıldığı durumlarda, ayıptan sorumluluk kapsamına alınmıştır. Ayrıca sözleşmede kararlaştırılan süre içerisinde teslim edilmemesi durumunda da tüketici, ayıplı mala ilişkin hükümlerden yararlanabilecektir.

Tüketicinin seçimlik hakları (Madde 11) Madde 11 malın ayıplı olması halinde tüketicinin başvurabileceği hakları düzenlemektedir. Bu fıkra tüketiciye dört haktan istediğini seçme imkanı vermektedir. Satıcı tüketicinin tercih ettiği bu talebi yerine getirmekle yükümlü kılınmaktadır. Buna göre;

(1) Malın ayıplı olduğunun anlaşılması durumunda tüketici;

- a) Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme,
- b) Satılanı alıkoymuş ayıp oranında satış bedelinden indirim isteme,
- c) Aşırı bir masraf gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme,
- ç) İmkân varsa, satılanın ayıpsız bir misli ile değiştirilmesini isteme,

seçimlik haklarından birini kullanabilir. Tüketici, satıcıya karşı bu taleplerden istediğini yöneltebilir. Ancak tüketicinin kullanmak istediği talep karşı tarafa ulaştıktan sonra tüketici seçmiş olduğu bu talebi değiştirememektedir. Maddenin ikinci fıkrasında tüketicinin dört seçimlik hakkından dolayı öncelikli sorumluluk satıcıya verilmiş olmakla birlikte, ücretsiz onarım ve malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları, üretici veya ithalatçıya karşı da yöneltmesi imkânı tanınmaktadır. Böylelikle tüketici ile aralarında sözleşme ilişkisi bulunmayan üretici veya ithalatçı firmaya da sözleşmeye aykırılıktan ötürü sorumluluk yüklenmektedir. Tüketicinin, üreticiye veya ithalatçıya karşı bir ödeme yapmadığı için sözleşmeden dönme hakkını kullanarak, satıcıya ödemiş olduğu parayı üretici veya ithalatçıdan geri alması veya bedel indirimi hakkını kullanması mümkün değildir. Tüketici bu haklarını ancak satıcıya karşı kullanabilir. Buna karşılık ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değiştirmenin üreticiden veya ithalatçıdan istenmesi anlamlıdır. Zira elinde yeni mal bulunan veya o malı gereği gibi onaracak olan üretici veya ithalatçıdır. Üçüncü fıkra da ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi haklarının kullanılamayacağı durumlar belirtilmektedir. Fıkraya göre ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesinin satıcı için orantısız güçlükleri beraberinde getirecek olması hâlinde tüketici, sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelden indirim haklarından birini kullanabilir. Orantısızlığın tayininde malın ayıpsız değeri,

ayıbın önemi ve diğer seçimlik haklara başvurunun tüketici açısından sorun teşkil edip etmeyeceği gibi hususlar dikkate alınmaktadır. Her ne kadar tüketici seçimlik haklarından birini kullanmakta serbest olsa da özellikle ücretsiz onarım ve ayıpsız misli ile değiştirme haklarının kullanılması bazı durumlarda satıcıyı çok zor durumda bırakabilmektedir. Buna göre onarım ve ayıpsız misli ile değiştirme imkânsız ise veya satıcı için orantısız güçlükleri beraberinde getirecek ise tüketici bu haklarını kullanamamaktadır. Burada orantısızlığın tespitini yapacak olan kişi hakimdir.

DÜNYADA GLOBAL HAM ve İŞLENMİŞ SÜSTAŞLARI TİCARETİNİN MEVCUT DURUMU

Dünya’da süstaşı yatakları incelendiğinde, özel isimlerle anılan (Blackburn, 1924; Back ve Mandarino, 2008; Mitchell, 1979) yaklaşık 300 türdeki ekonomik değere sahip süstaşı yataklanmalarının belirli bölgelerde yoğunlaştığı ortaya çıkmaktadır (Bonewitz, 2005; Keller, 1990; WEBMINERAL; 2025; Webster vd. 1994). Kıtasal boyutta bu bölgeler şunlardır;

- * Kuzey Amerika; Kanada, A.B.D., Meksika
- * Güney Amerika; Brezilya, Kolombiya, Uruguay
- * Afrika’nın güney ve batı kısımları; Güney Afrika, Namibya, Zambiya, Zimbabve, Madagaskar, Tanzanya, Nijerya, Gana
- * Avustralya
- * Asya’nın güneyi; Burma (Myanmar), Tayland, Hindistan, Sri Lanka, Afganistan, Pakistan, İran
- * Avrupa; Rusya, Türkiye, Kuzey Makedonya, Polonya, Yunanistan

Görüldüğü üzere Dünya üzerinde kurulu yaklaşık 200 ülkeden sadece az sayılabilecek ülkelerde ekonomik boyutlarda süstaşları-mücevher taşları potansiyeli mevcuttur. Bu ülkeler arasında yaklaşık 14 ülke ön plana çıkmaktadır;

* Brezilya, *Sri Lanka, *Güney Afrika, *Kolombiya, *Avustralya, *Burma, *Tayland, *Rusya, *Madagaskar, *Pakistan, *Hindistan, *Çin, *Afganistan ve *Tanzanya global anlamda ham süstaşı ticaretinde, günümüzde en büyük ticari geliri elde etmektedirler. Brezilya ise bu ülkeler arasında, süstaşları-mücevher taşları madenciliği konusunda en zengin ülkedir. Günümüzde madenlerin sahipleri büyük oranda Katar vb körfez ülkelerinden ve Çin vb uzak doğu ülkelerinden şahıs veya şirketlerdir.

TÜRKİYE’DE HAM SÜSTAŞLARININ MADENCİLİĞİNİN MEVCUT DURUMU

Avrupa ve Ortadoğu bölgesi göz önüne alındığında, çok çeşitli cins ve türlerde hem de tenör ve rezervce zengin süstaşı-mücevher taşı yataklarının bulunduğu en önemli ülkeler olan Rusya, Kuzey Makedonya, Yunanistan, Polonya ile birlikte, Türkiye gelmektedir (Esenli vd. 2001; Hatipoğlu ve Gökçen, 1999; Hatipoğlu, 2007; Hatipoğlu ve Babalık, 2008; Hatipoğlu vd., 2010a, 2010b ve 2010c; Hatipoğlu vd. 2011; Hatipoğlu, 2011a; Hatipoğlu vd. 2013b; Hatipoğlu ve Çoban, 2021; Hatipoğlu vd. 2022; Hatipoğlu, 2023; Kaydu Akbudak vd. 2021; Sayılı vd. 1999). Ancak global süstaşları-mücevher taşları ticaretinde yukarıda sayılan ülkeler arasında, maalesef en düşük ticari geliri elde eden ülke de Türkiye’dir.

Birçok ülkede süstaşları gemolojik amaçlı kullanımları düşünülmeyen zaman, ilk bakışta bu malzemeler eski bir madencilik terimi olan gang diye tabir edilen atık malzeme toplulukları olarak kabul edilirler. Bu durumda önemli bir ekonomik değerin yok sayılması ve de değerlendirilmemesi söz konusu olmaktadır. Maalesef süstaşlarının-mücevher taşlarının endüstriyel hammaddeler içerisinde, ekonomik potansiyeli tam idrak edilememiştir. Dünyadaki süstaşı bölgelerinin vurgulanarak süstaşları madenciliğine yatırım yapacak kişilerin dikkatinin çekildiği erken dönem bazı yayınlar olmasına karşın (Hatipoğlu vd.,

2011), aslında, yakın bir geleceğe kadar yeterli tanıtımı yapılamadığından dolayı Türkiye’deki süstaşlarının potansiyeli Dünya literatüründe az sayıdaki makalelerle (Hatipoğlu, 2007; Hatipoğlu vd., 2011) duyurulmaya çalışıldığından, bu durum Dünya gemoloji sektöründe Türk taşları için istenen ilgiyi ve alakayı maalesef yeterince çekememektedir.

Türkiye, zengin sayılabilecek süstaşları kaynaklarına sahip olması, en genel anlamıyla, günümüz Türkiye jeolojisinin nihai şekillenmesinin Oligosen ve Miyosen dönemlerinde olduğu kronolojik veriler ışığında bilinmektedir (Şengör ve Yazıcı, 2020). Bu nedenle Türkiye’deki süstaşları-mücevher taşları yataklarının oluşum başlangıcının, Mezozoik döneminden beri ana tektonik devrimdeki magmatik ve volkanik jeokimyasal faaliyetlerle (Rose vd. 1979) ilişkili olduğu söylenebilir. Bu jeolojik yapı içerisinde günümüz Türkiye topraklarında, makroskopik miktarlarda dünyanın çok önem verdiği malzemelerden olan elmas, zümrüt (beril türü), aleksandrit (krizoberil türü) süstaşı-mücevher taşı yataklarına hâlihazırda henüz rastlanılmamıştır. Buna karşılık, hali hazırda madenciliğine başlanmasa bile dünyada çok tanınan ve bilinen süstaşları-mücevher taşları arasında bulunan safir ve topaz (Muğla bölgesinde) (Hatipoğlu ve Çoban, 2021; Hatipoğlu vd. 2022) ile yakut (Malatya bölgesinde) (Ay vd. 2013; Kaydu Akbudak vd., 2021) zuhurlar bulunmaktadır (Şekil 1). Tüm bunların yanında Anadolu toprakları, şu anda gayri nizami de olsa, ticareti yaygınca yapılan birçok mineral-kayaç ve taşlaşmış organik malzeme türü süstaşlarına-mücevher taşlarına (Çizelge 6) ev sahipliği yapmaktadır. Anadolu toprakları üzerinde bugün itibarıyla bilindiği kadarıyla değersel açıdan, nadir türler ve yaygın türler üreten süstaşı bölgeleri olarak da gruplanabilecek ekonomik rezervlere sahip yaklaşık 45 tür bulunmaktadır. Bunların birçoğu ekonomik boyutlarda olup, özellikle kuvars (SiO₂) ailesinin makro ve mikro kristalin türleri çok yaygındır (Hatipoğlu,

2007; Hatipoğlu ve Gökçen, 1999; Hatipoğlu ve Babalık, 2008; Hatipoğlu vd., 2010a, 2010b ve 2010c; Hatipoğlu vd. 2011; Hatipoğlu vd. 2011b ve 2013b; Hatipoğlu, 2023) (Şekil 2).

Süstaşları, diğer metalik ve endüstriyel madenlerden ve yapı taşlarından farklı olarak, büyük hacimli rezervlere ve üretim miktarlarına ihtiyaç göstermezler. Düşük tenör ve rezervli dahi olsalar, süstaşı-mücevher taşı kalitesi bakımından nitelikli olduklarında, çok yüksek ekonomik değerlere sahip olabileceklerdir.

Çizelge 6. Türkiye’de ekonomik potansiyele sahip özgün (nadir) süstaşı sahaları.

Table 6. *Unique (rare) gemstone fields with economic potential in Türkiye.*

BÖLGE	SÜSTAŞI	MİNERAL CİNSİ	FORMÜLÜ
MUĞLA (Milas,Yatağan,Kavaklıdere)	GEM DİASPOR	DİASPOR	Al(OH)O
	SAFİR	KORUNDUM	Al₂O₃
(Yeşilyurt)	ASİL TOPAZ	TOPAZ	Al₂(SiO₄(OH,F)
MALATYA (Doğanşehir)	YAKUT	KORUNDUM	Al₂O₃
KÜTAHYA (Şaphane-Simav)	ATEŞ OPALİ	KUVARS	SiO₂+nH₂O
BURSA (Orhaneli)	MOR JADE (TÜRKİYENİT)	Jadeit,Kuvars,Flogopit,Klorotoid,Epidot,Ortoklas	KAYAÇ
YOZGAT (Sarıkaya,Çekerek,Sorgun)	TURMALİN	TURMALİN	(Ca,Na,K)(Al,Fe,Li,Mg,Mn)₃(Al,Cr,Fe,V)₆(BO₃)(Si₆O₁₈)(OH,F)₄
	MORGANİT, HELİODOR, GOŞENİT	BERİL	Be₃Al₂Si₆O₁₈
ERZURUM (Aşkale)	KAMMERERİT (Cr-KLİNOKLOR)	KAMMERERİT	(Fe,Mg)₃Cr₃AlSi₃O₁₀(OH)₈
ERZİNCAN (Çayırılı)			
ERZURUM (Oltu)	KARBON KARASI (OLTU TAŞI)	-----	C,H,FeS,H₂O
ESKİŞEHİR (Mihalicık)	SEPIOLİT (LÜLETAŞI)	SEPIOLİT	Mg₄(OH)₂Si₆O₁₅.2H₂O+4H₂O
AYDIN (Çine)	ADULARYA-ALBİT	ADULARYA-ALBİT	NaAl₂Si₃O₈
AYDIN (Çine,Koçarlı,Karacasu)	DUMANLI-RENKSİZ KUVARSLAR,MORİON	KUVARS	SiO₂
MANİSA (Demirci)	AKUVAMARİN	BERİL	Be₃Al₂Si₆O₁₈
İZMİR (Çandarlı Körfezi)	SİYAH MERCAN	-----	(Ca,Mg)CO₃,SiO₂,H₂O
HAKKARİ (Yüksekova)	RENKSİZ_EPİDOTLU KUVARS	KUVARS	SiO₂
BALIKESİR (Dursunbey)	AMETİST	KUVARS	SiO₂

Şekil 2. Türkiye’nin safir (mavi korundum) ve yakut (kırmızı korundum) kristallerinin bulunduğu maden bölgeleri (Hatipoğlu vd., 2024’den düzenlenmiştir).

Figure 2. Mining regions of Türkiye where sapphire (blue corundum) and ruby (red corundum) crystals are found (modified from Hatipoğlu et al., 2024).

Süstaşlarının farklı madenciliği nedeniyle, 3213 sayılı “Maden Kanununda” 2004 yılında yapılan devrim niteliğindeki düzenlemede, diğer maden ve taş gruplarından ayrı olarak V.GRUP’ta toplanmış ve ruhsatlandırılması da “Maden Arama ve İşletme Sertifikası” olarak isimlendirilmiştir. Aslında süstaşları için ayrı bir gruplandırma ülkemiz süstaşı potansiyeline göre gecikmiş, ancak geçte olsa önemi fark edilerek çok yerinde yapılmış bir düzenlemedir. Bununla beraber son maden kanunundaki yeni düzenlemeyle V.Grup Maden sertifikası ile ruhsatlandırılmış bazı önemli süstaşı yatakları da bulunmaktadır. 2005 ve 2006 yılları içerisinde MİGEM yeni adıyla MAPEG (Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü) tarafından ilk kez V.Grup olarak ruhsatlandırılan yaklaşık 140 adet süstaşı sahası bulunmaktadır. Ayrıca geçmiş kanun döneminde (1985 yılında çıkartılan) ruhsatlandırılmış ancak yeni kanuna göre yasal süresi dolan çok sayıda

süstaşı-mücevher taşı yatağı da o dönemlerde MİGEM tarafından ihaleler yoluyla yeni kişilere ruhsatlandırılmıştır.

TÜRKİYE’DE HAM VE İŞLENMİŞ SÜSTAŞLARI TİCARETİNİN MEVCUT DURUMU

Türkiye’de süstaşları bilimi (gemoloji) ve süstaşları işleme sanayii çok gelişmemiş ve ülkemiz süstaşları potansiyeli henüz tam anlamıyla ortaya konulmamış olmasına rağmen, süstaşları, maden sektörü Türkiye için yaklaşık 50 milyar dolarlık bir ekonomik potansiyeli temsil eder (Hatipoğlu, 2023). Sınırlı olsa bazı bölgelerde yapılan jeolojik çalışmalarda bol rezervli ve zengin tenörlü süstaşları olduğu tespit edilmiştir. Bunların illegal olarak yurtiçi ve yurtdışındaki alıcılar tarafından çok beğenildiği, basın ve sosyal medya platformları vasıtasıyla alınıp-satıldığı

gözlenmektedir. Şu anda süstaşı potansiyelimizin yaklaşık %90'ı maalesef yeraltında beklemektedir. Bu yüzden denilebilir ki, Türkiye'nin yer altında yatan uyuyan devini uyandıracak yurtiçi ve yurtdışı süstaşları-mücevher taşları üzerine madencilik yatırımı yapacak girişimciler beklenmektedir.

Şu an ülkemizde V.Grup Maden Arama Sertifikası ile ruhsatlanmış ve çıkartılma aşamasında olan çok az sayıda [oltu taşı (Helvacı vd. 2025), kalsedon (Hatipoğlu vd. 2013b), ametist (Hatipoğlu vd. 2010c), gem diaspor (Hatipoğlu vd. 2010b) gibi] süstaşı yatakları mevcuttur. Sadece birkaç ekskavatör, kompresör ve madenciyle çıkartılabilecek ve düşük maliyetli bu yataklar, Türkiye'de karlı yatırım yapmak isteyen girişimciler için önemli sayılabilecek bir iş fırsatıdır. Tıpkı geçmişte geleceği iyi gören bazı yatırımcılar sayesinde bugün Dünyanın doğal yapı taşları sektöründe en önemli ülkesi konumuna gelmiş bulunmamız buna güzel bir emsal teşkil edebilecektir. Üstelik mermer yataklarının sayısı binlerle ifade edilmesine rağmen, süstaşı yatakları çok sınırlıdır. Bu yüzden en sağlam ve kalıcı sektör olan maden sektöründe, süstaşı madenciliği, en düşük yatırımla en fazla gelir getiren bir alandır. Bu alanda ülkemizin dünya devleri arasında hak ettiği yeri alabilmesi için, girişimcilerin bunu göz ardı etmemesinde büyük yarar vardır. Türkiye'nin jeolojik yapısı dünyada şu anda ticareti yapılan çok sayıdaki süstaşlarını-mücevher taşlarını barındırmaktadır. Bu oluşumlardaki minerallerin çoğu silikatlar olup, özellikle büyük kısmı da kristalin ve mikrokristalin kuvars türleridir (Şekil 3).

Süstaşlarının ticaretinde ham maddeden mamule geçişi anlatan ürün yelpazesinde en yaygın kesim (lapidary) modelleri; *Faset, *Kabaşon, *Tambur, *Fonksiyonlu ve *Boncuk kesimlerdir (Şekil 4).

Şekil 3. Türkiye'de çıkartılan marka değeri olan süstaşlarından bazı ham ve işlenmiş örnekler.
Figure 3. Some raw and cut-polished samples of gemstones with brand value mined in Türkiye.

Renkli taşların işlenerek değerlendirilmesi sürecinde;

- * Kesme
- * Tıraşlama-Aşındırma
- * Yüzey Pürüzlülüğünü Düzeltme
- * Cilalama-Parlatma

İşlemleri bu sırada çeşitli aşındırıcılar ve kimyasal oksitler kullanılarak gerçekleştirilir. Sonuçta renkli taşlar, ham halden mamul hale getirilirler.

Bu işlemler sonucunda;

- * Kabaşonlama (altı ve/veya üstü düz veya konik işlemeli eğik yüzeyli)
- * Fasetleme (her tarafı düzgün keskin yüzeyli)
- * Fonksiyonlu işleme (biblo, obje vb)
- * Tamburlama (düzensiz parçaların su ve aşındırıcıda gelişigüzel sert köşe ve kenarlardan arındırılmış şekil alması)
- * Boncuk (yuvarlaksı, küremsi, silindirimsi) (her tarafının yaklaşık yuvarlağımsı şekil alması ve ortasının delinmesi) sağlanır.

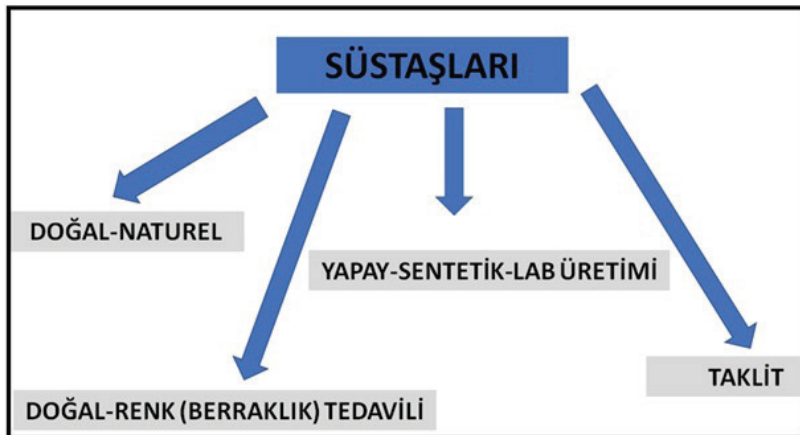
İleri aşamalarda özellikle tamburlanmış ve boncuklaşmış taşlar delinebilir. Küçük kırıntılar da mozaikler halinde döşenebilirler.

Yukarda sayılan metotlarla işlenen süstaşları-mücevher taşları;

Şekil 4. Süstaşlarının ham ve işlenmiş haldeki ticaretinde yer alan temel ürün yelpazesi.

Figure 4. Basic product range involved in the trade of gemstones in raw and cut-polished form.

Şekil 5. Süstaşlarının ham ve işlenmiş hallerdeki ticareti yapılan kategorileri.

Figure 5. Trade categories of gemstones in raw and processed states.

- * Takı Mücevheri (Ziynet) olarak (kolye, küpe, broş, yüzük taşları) veya
- * Dekoratif objeler olarak (biblo, vazo, heykel, anahtarlık, mühür sapı, baston başı vb.) çeşitli alanlarda kullanılarak parasal açıdan bir değer sunarlar.

Bununla beraber mücevher piyasasında doğal taş arzı yeterince olmadığından, talebin bir kısmı maalesef renk tedavili veya yapay hatta taklit ürünlerden karşılanmaktadır. Bu nedenle günümüzde süstaşları-mücevher taşları uluslararası düzeyde (Şekil 5) olduğu gibi

sınıflandırılmakta ve her bir kategori buna göre fiyatlandırılmaktadır.

Ancak, tüm bu kategorisel ayrımın yapılmasına ve ticarete buna uyulmasının önemi vurgulanmakla beraber, maalesef adli-gemolojik vakaların (Şekil 6) sıklığı gün be gün artmaktadır (Hatipoğlu vd. 2023). Başka bir deyişle tüketicilerin talep ettiği madenden çıkmış ve sadece işlenmiş kategorisindeki mücevher taşı arzı düşük olmasından kaynaklanan diğer arzu edilmeyen ancak kötü niyetli insanların sunduğu ürünler de tüketicilerin aldanmasına ve ticari yozlaşmaya sebep olmaktadır.

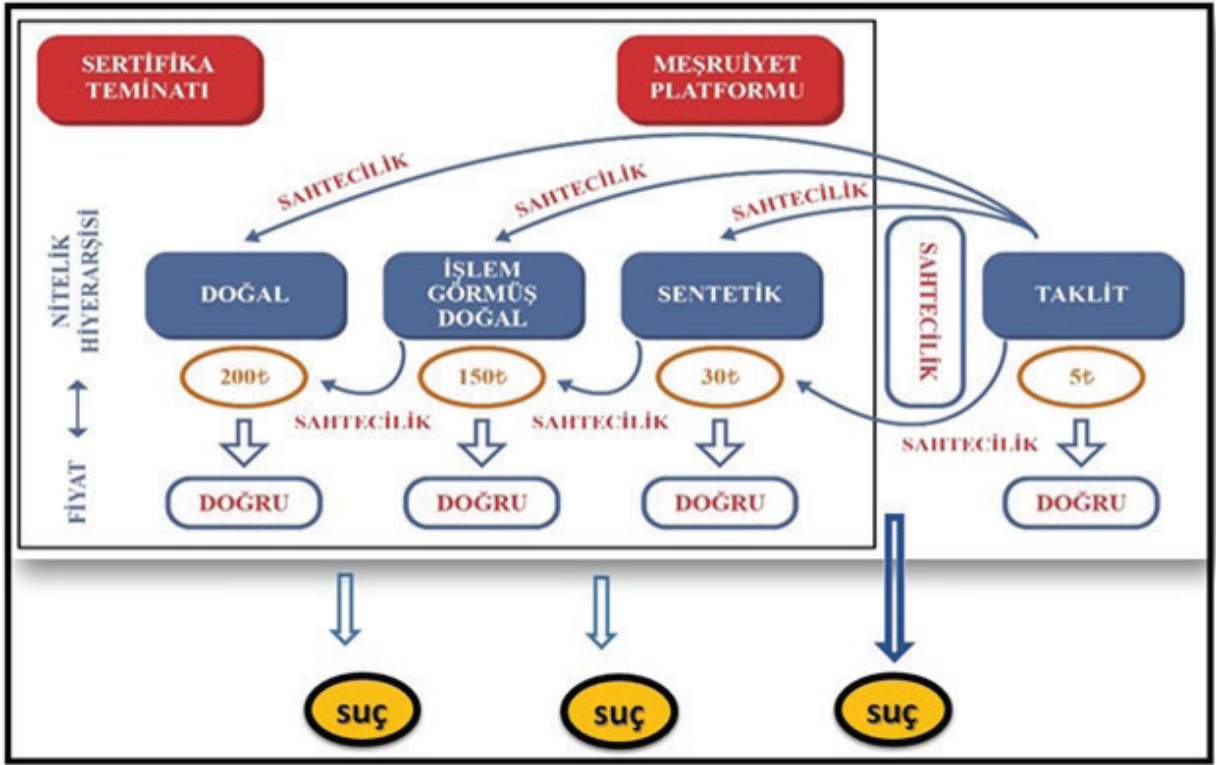
SÜSTAŞLARININ (MÜCEVHER TAŞLARI-NIN) RAPORLANMASI (SERTİFİKALAN-MASI) VE TİCARETİ

Gemoloji Üzerine Her Yönüyle Birleşik Bir Hukuksal Düzenleme Yapılması Gerekliliği

- a.) Süstaşları (mücevher taşları) ülkemiz için çok önemli ekonomik potansiyele sahip bir milli kaynak olduğu artık dünyaca kabul edilmektedir. Bu yüzden, bunların ham ve işlenmiş hallerindeki madenciligi, analizi ve ticaretinin bir EŞ GÜDÜM ve HUKUKSAL DİSPLİN içinde olması, zaruriyet doğurmaktadır.
- b.) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı kurumların (Şekil 7) süstaşları konusunda farklı ve birbirinden habersiz gibi izlenim bırakan mevzuatı, ulusal menfaatlerimize aykırı ve bir düzensizlik içerisindedir. Bunların tek bir çatı altında yönlendirilmesi aklın ve bilimin gereği bir zorunluluk doğurmuştur.
- c.) Günümüzde Türkiye'deki süstaşlarını ilgilendiren kanunsal düzenlemelere

bakıldığında; 1985 tarihli ve 3213 sayılı “Maden Kanunu”, 1983 tarihli 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”, ayrıca Türk Standartları Enstitüsü’nün 1988 yılından beri yürürlükte olan, TS-6173 ve TS-6174 numaralı standartlarında, 1989 tarihli “Türk Parasını Koruma Hakkında 32 sayılı kararın 2. Maddesi, “k” bendinde”, 6362 sayılı “Sermaye Piyasası Kurulu Kanundaki Borsa İstanbul Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası mevzuatında” ve de 6502 sayılı “Tüketicinin Korunması Kanununda” birbiriyle çelişen maddeler halinde bulunmakta ve bunların tümünün genel bir kanun altında derlenip toplanması gerekmektedir.

- d.) 3213 sayılı “Maden Kanunu’nda” 4. Grupta bahsedilen Endüstriyel Hammaddelerin ve 5. Grupta olan süstaşı hammaddelerinin bilimsel kriterlere göre yeniden düzenlenmemiş olması (Başka bir deyişle, zaten süstaşları da bir anlamda endüstriyel hammaddeler grubundandır). Bu yüzden kesin ayrımın yapılması aslında bu malzemelerin, mücevher taşı olabilme kriterlerine göre yapılabileceğidir. Maden kanunundaki özellikle 2015 ve sonrası yıllarda çıkartılan torba yasalardaki 5. grup madenler (süstaşları) için yapılan düzenlemelerin süstaşı madenciliğinin zorlaştırıcı yani aleyhte hükümler içermesi. Mesela 4. Grup madenler üzerine 5. Grup ruhsat verilmeyişi hükmü ölümcül bir darbedir. Çünkü mantıken ve bilimsel düşünüldüğünde zaten Türkiye’de hemen her yer 4. Gruptan ruhsatlandırılmış olup zaten boş alan kalmamıştır. Ayrıca süstaşlarının-mücevher taşlarının büyük kısmı endüstriyel hammaddelerle birlikte bulunur ve çoğu yerde bunlar ikincil minerallerdir. Son düzenlemelerle ile bu ikilem önemli oranda düzeltilmiştir.

Şekil 6. Mücevher sektöründe sıkça rastlanan adli-gemolojik vakaları oluşturan taş-satıcı-müşteri-suç ilişkisini gösteren mizanpaj.

Figure 6. Layout showing the stone-seller-customer-crime relationship that creates forensic gemmological cases frequently encountered in the jewellery industry.

e.) 5. Grup süstaşı maden işletmeciliğinde devlet hakkının çok yüksek olması. Bu durum diğer metalik ve ametalik hammaddeler için uygun olsa bile, Türkiye’de süstaşı madenciliğini neredeyse imkansız kılmaktadır. Bu durum madencilerin maalesef hem ihracatta gümrük müdürlüklerine hem de MAPEG’e gerçek olmayan beyanlar vermek zorunda kalarak, kanunda belirtilen devlete vermeleri gereken gerçek rakamı verememelerine sebep olmaktadır. Örneğin, Muğla bölgesinde Dünyada sadece bu bölgede ekonomik anlamda bulunan “gem diaspor” (zultanit, ksarit) denilen bir taş vardır. Bu taş karst tipi boksit cevheri içerisinde ikincil ürün olarak çıkmaktadır (Hatipoğlu vd. 2010b). Bunun kristalleri çok değerlidir. Bugün için değeri yaklaşık 2-10.000 ABD Dolar/Kg’dır.

Oysaki içinde bulunduğu boksit cevherinin değeri yaklaşık 10-40 ABD Dolar/Kg. Maden firmaları maalesef 2005 yılından beri ürettikleri bu birleşik madenin sadece boksit kısmını devlete bildirdikleri için, devletin hak kaybı çok büyük olmaktadır. Muğla bölgesindeki gem diaspor rezervinin yaklaşık 30.000 ton olabileceği (Hatipoğlu, 2007; 2011a), 2005 yılından buyana da en az 10.000 tonunun çıkartılıp satılmış olması gerektiği tahmin edilmektedir (Hatipoğlu, 2023).

f.) Sadece süstaşı madenciliğine, analizine, borsasına ve ticaretine yönelik kapsamlı bir hukuksal düzenlemeye (kanun ve yönetmeliğe) ihtiyaç gün be gün artmaktadır. Bu düzenlemelerin içeriği, Dünyadaki diğer ülkelerin çıkardığı benzerlerine uygun olarak özenle düzenlenmelidir.

Şekil 7. Türkiye’de Süstaşları üzerine yasal otoritesi bulunan resmi kurumlar; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı; Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA) ve Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG). Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı; Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü ve Borsa İstanbul bünyesindeki Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası.

Figure 7. Official institutions with legal authority over gemstones in Türkiye; General Directorate of Mineral Research and Exploration (MTA) and General Directorate of Mining and Petroleum Affairs (MAPEG) affiliated to the Ministry of Energy and Natural Resources; and General Directorate of Mint and Stamp Printing House and Diamond and Precious Stone Market within Borsa İstanbul affiliated to the Ministry of Treasury and Finance.

g.) Bakanlık veya MTA bünyesinde “**Türkiye Süstaşları (Gemoloji) Uygulama ve Araştırma Merkezi**” kurulması artık zorunlu hale gelmiştir. Bu merkez ülkemizde halen büyük oranda atıl halde duran süstaşları madenciliğini, işlemeciliğini, pazarlamasını ve de AR-GE faaliyetlerini bünyesinde barındırabilmelidir. Süstaşı ticaretinin bugün Dünyadaki merkezi Tayland (Bangkok), Çin (Hong Kong) ve Hindistan (Jaipur, Bombay)

gibi yerler olduğu aşikardır. O halde bu şehirlerin birisinde veya her birisinde de mutlaka Türkiye’nin de temsilciliği (şirketsel varlığı) olmalıdır. Bu temsil en mantıklı olarak yakın zamanda yeni bir kurum olarak faaliyete geçen “MTA International” ile sağlanabilecektir. Başka bir deyişle buralarda Türkiye adına resmi bir kurumumuzun irtibat bürosu açması, gem pazarlarına açılabilmemizde ve mevcut gelişmelerden haberdar olabilmemiz için, önem arz etmektedir.

h.) Ancak tüm bunlardan önce, Türkiye Kambyo mevzuatında (32 sayılı Türk Parası Koruma Mevzuatında) 2/K maddesindeki kıymetli taşlar tanımı revize edilerek, eksik düzenlemenin güncellenmesi diğer bir elzem konudur. 11.08.1989 yılında 20249 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hazine ve Maliye Bakanlığına ait Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar’ın 2. maddesi (k) bendinde bahsi geçen devletin tanıdığı süstaşları sadece ELMAS, PIRLANTA, YAKUT, SAFİR, ZÜMRÜT, TOPAZ; İNCİ, ZEBERCET yazılmış olup, bunun dışında yaklaşık 300 adet olan süstaşlarının-mücevher taşlarının isimleri burada güncellenmez ise buna bağlı gemoloji ve soy metal ile ilgili resmi kurum olan Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü’nce çıkartılan ayar evleri, laboratuvarlar, ihracat rejimleri vb. hakkındaki tebliğler ihtiyacı karşılamamaktadır (Hatipoğlu, 2015 ve 2023).

1.) Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından yürürlükte olan süstaşları ile ilgili standartlar (Savaşçın vd., 1988a ve 1988b); 1988a TS-6173 Kıymetli ve Yarı Kıymetli Süstaşları-Sınıflandırma [Precious and Semi-Precious Gemstones-Classification].

Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Ankara. (Yürürlükteki Standart), 1988b TS-6174

Kıymetli ve Yarı Kıymetli Süstaşları-Terimler [Precious and Semi-Precious Gemstones-Terms]. Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Ankara. (Yürürlükteki Standart) günümüz koşullarına göre yeniden revize edilmelidir.

i.) Gelişen teknoloji gemoloji ile alakalı yeni analiz ve araştırma yöntemlerini de ortaya çıkartmıştır. Adli bilimler bu yeni teknoloji konsepti içinde hem ön plana çıkmış hem de oldukça hızlı bir ilerleme göstermiştir (Hatipoğlu vd. 2023). Bilindiği üzere aslında yaşamın her alanında, adli bilimler laboratuvarları, yakın zamanlara kadar bilinmez ve meçhul olarak kabul edilen kriminal algı ve olguları, bilimsel metotların izin verdiği sınırlar içerisinde, olabildiğince açık bilinirliklere ve bulunurluklara dönüştürmektedir. Eski dönemlerden bu yana, süstaşlarının- ekonomik ve ışıltılı dünyası, insanoğlunu her yönden etkilemiş ve farklı algı ve ilgi seviyelerinde bu taşlar insanoğlunun hayatına bir şekilde nüfuz etmiştir.

Ülkemizde göreceli olarak yakın geçmişte (son 50 yılda) hızlı bir şekilde sektörel bazda gelişmeye başlayan kuyum piyasası, sektörün ana paydaşlarından olan tüketici bileşeni itibari ile “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun” çerçevesinde ele alınması artık yeterli olmayıp, mevcut durumda ilave düzenlemelerinde gelmesini zaruri kılmaktadır.

Türkiye’de Süstaşları (Mücevher Taşları) Üzerine Bugüne Kadar Çıkartılmış Mevcut Bazı Önemli Hukuksal Düzenlemeler

Türkiye’de süstaşlarının (mücevher taşlarının) önemi ve yaygınca kullanımı maalesef ancak 1970’li yılların sonlarında başlamıştır. Bu konuda yürürlükte olan bazı önemli hukuksal düzenlemelerimiz şunlardır;

- * 1981 tarihli 2550 sayılı Yükseköğretim Kanununda (üniversite kurumlarında Gemoloji ile ilgili bölüm ve branşların açılması).

- * 1983 tarihli 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunda (Madde 23).
- * 1984 tarihli ve 18435 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 234 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü’nün kıymetli maden ve kıymetli taş analizinde yetki verilecek ayar evlerinin standartları, seçimi ve denetim esaslarının belirlenmesine ilişkin tebliğ.
- * 1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu.
- * 1988 tarihli Türk Standartları Enstitüsü standartlarında (TS6173 ve TS6174 nolu standartlar).
- * 1989 tarihli Türk Parasını Koruma Hakkında 32 sayılı kararın 2.Maddesi, “k” bendi.
- * 2011 tarihli 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu kanundaki Borsa İstanbul «Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası» mevzuatı.
- * 2012 tarihli 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Kanununu.

Ancak bunların her birinde maalesef bazı yerlerinde birbirleriyle çelişen maddeler halinde bulunmakta ve bunların tümünün süstaşları ile ilgili kısımlarının genel bir kanun altında derlenip toplanması gerekmektedir.

7257 Sayılı Kanun ile Maden Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler

Elektrik Piyasası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 7257 Sayılı Kanun 2 Aralık 2020 tarih ve 31322 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Kanun ile Maden Kanunu’nda yapılan değişikliklere aşağıda yer verilmiştir.

- 1 - Kanun değişikliği ile 6183 sayılı Kanunun 22/A bendi kapsamında 18 ayrı konuda talep edilen borcu yoktur belgesinin;
- Maden arama ve işletme ruhsatlarının verilmesine,

- Birleştirilmesine,
- Sürelerinin uzatılmasına,
- Devir ve intikallerine,
- Çevreyle uyum bedeli iadelerine,

ilişkin müracaatlar dışında aranmaması yönünde düzenleme yapılmıştır.

Bazı işlemlerde 6183 sayılı Kanunun 22/A bendi kapsamında vadesi geçmiş borcunun bulunmaması şartı kaldırılmış ise de; maden arama ve işletme ruhsatlarının verilmesine, birleştirilmesine, sürelerinin uzatılmasına, devir ve intikallerine, çevreyle uyum bedeli iadelerine ilişkin müracaatlarda 6183 sayılı Kanunun 22/A bendi kapsamında vadesi geçmiş borcunun bulunmaması şartı aranılmasına devam edilecektir.

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünde yıl içinde yapılan işlemlerin büyük bir kısmının ruhsatların verilmesi, birleştirilmesi, temdit ve de devrine ilişkin olduğu ve bu işlemlerde vadesi geçmiş borç durumunu gösterir belge şartının aranmaya devam edeceği göz önüne alındığında yapılan değişikliğin maden ruhsat sahiplerini rahatlatacak radikal ve köklü bir değişiklik olarak kabulü mümkün değildir.

2 - Maden Kanununda yapılan diğer bir düzenleme, ruhsat süre uzatımlarında altı ay olan önceden başvuru şartının on iki aya çıkarılması ve idari para cezası getirilmesidir. 7257 sayılı Kanunun 3. maddesi ile Maden Kanununun 24. maddesinin 2. fıkrasının 1. cümlesinde yer alan altı ay ibaresi on iki olarak değiştirilmiş ve madde de; “*Ruhsatların süre uzatım taleplerinde; ruhsat süresinin bitiş tarihinden en geç on iki ay öncesine kadar, Genel Müdürlüğün bütçesine gelir kaydedilmek üzere işletme ruhsat taban bedeli yatırılarak, yetkilendirilmiş tüzel kişilerce maden mühendisinin sorumluluğunda hazırlanmış işletme projesi ve aktif edilmiş tebligata esas kayıtlı elektronik posta adresinin (KEP) veya kurumsal elektronik tebligat sistemi (e-Tebligat) adresinin ruhsat sahibi tarafından Genel*

Müdürlüğe verilmesi zorunludur. Bu yükümlülüğe uymayan ruhsat sahiplerine 100.000 Türk lirası idari para cezası uygulanır ve ruhsat süresinin bitiş tarihinden en geç altı ay öncesine kadar da belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyen ruhsat sahiplerinin talepleri reddedilerek ruhsatları süresi sonunda iptal edilerek ilgili saha ihalelik saha konumuna getirilerek ihale yolu ile ruhsatlandırılır.” şeklinde bir değişime gidilmiştir.

Değişiklikten önce altı aylık temdit başvuru şartı yerine getirilmez ise ruhsat iptal edilip, ruhsat sahası doğrudan ihale yolu ile ruhsatlandırılmaktaydı. 7257 sayılı Kanunun 3. maddesinde artık ruhsat süresinin bitiş tarihinden itibaren on iki ay öncesinden temdit başvurusunda bulunma şartı getirilmiştir. Ruhsat sahibi söz konusu başvuru yükümlülüğünü yerine getirmemezse 100.000 TL idari para cezası ödemek zorunda kalacaktır. Dolayısıyla on iki aylık periyodun ilk altı ayı için ruhsat iptali yerine para cezası getirilmiş ancak ruhsatın bitiminden önce son altı ay öncesine kadar 24. maddesinin 1. fıkrasına belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde ruhsat uzatım talepleri Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından reddedilerek ruhsat iptal edilecek ve saha ihale yolu ile ruhsatlandırılacaktır.

Bu düzenlemenin maalesef halihazırdaki maden ruhsat sahipleri lehine yeni bir iyileştirme olduğundan söz edilememektedir. *Bu düzenleme ile 12 ay öncesinden temdit başvurusu yerine getirilmez ise 100.000.-TL idari para cezası tahakkuk ettirilip bu şekilde ruhsat sahiplerinin uyarılması ve temdit süresini kaçırmalarının önlenmesi amaçlanmış ise de aynı amaca Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından, temdit süresi ile ilgili olarak, bir uyarı yazısı yazılması yönünde kanuni düzenleme yapılarak da aslında ulaşılabilirdi.*

3 - Ruhsat Bedelinin Ödenmemesi Halinde 6183 Sayılı Kanun’un 51. maddesine göre

gecikme faizi uygulanması getirilmiştir. Ruhsat bedellerinin vadesinde ödenmemesi durumunda uygulanacak yaptırımları öngören Maden Kanununun 13. maddesinde yer alan “Ruhsat bedelinin her yıl ocak ayının sonuna kadar tamamının yatırılmaması hâlinde yatırılmayan kısmının iki katı ruhsat bedeli olarak her yıl haziran ayının son gününe kadar yatırılması zorunludur, aksi halde ruhsat iptal edilir.” hükmü 7257 sayılı Kanun’un 2. maddesinin son cümlesi ile “*Ruhsat bedelinin tamamının ocak ayının sonuna kadar yatırılmaması halinde yatırılmayan kısmın o yıl haziran ayının son gününe kadar hesaplanacak aylık 6183 sayılı Kanun’un 51. maddesine göre hesaplanacak gecikme zammı oranında artırılarak ruhsat bedeli olarak yatırılması zorunludur, aksi halde ruhsat iptal edilir*” şekline değiştirilmiştir. 30 Aralık 2019 tarihli ve 30994 sayılı Resmi Gazete’de “6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci Maddesinin Birinci Fıkrasında Yer Alan Gecikme Zammı Oranının, Her Ay İçin Ayrı Ayrı Uygulanmak Üzere %1,6 Olarak Belirlenmesi Hakkında Karar (Karar Sayısı: 1950)” yayımlanmıştır.

Böylece 6183 sayılı Kanun’un 51.maddesinde öngörülen gecikme faizi 2020 yılı için aylık %1,6 olarak uygulanmaktadır. 6183 sayılı Kanun’a göre uygulanacak faiz oranı ekonomik şartlara bağlı olarak artırılmaktadır. Bir kamu alacağı olan ruhsat bedelinin diğer kamu alacaklarıyla aynı gecikme faizi rejimine tabi kılınması isabetli olmuştur. Zira önceki halinde ocak ayı sonuna kadar ödenmeyen ruhsat bedelinin iki katına çıkması, çok ağır bir yaptırım idi.

4 – Kanun değişikliği ile 3213 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin üçüncü fıkrasına sekizinci cümlesinden sonra gelmek üzere; “*Bu ruhsat sahalarında, devralanın kurulu işletme kapasitesi veya şerh edilen sözleşmedeki kapasiteyi aşmayacağı yönünde vereceği taahhüde istinaden, ilgili alan için tanınan muafiyetler ve bu Kanunun 7 inci maddesine istinaden alınmış*

bütün izinler devredilen ruhsatlarda da aynen korunur.” cümlesi eklenmiştir.

Halen kamu kurum ve kuruluşları ile yapılan rödovans sözleşmesi çerçevesinde çalışan tüm sahalar ya kendisine tanınan muafiyetlerle ya da Maden Kanunu’nun 7’nci maddesi kapsamında tüm izinlerini alarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Kanun maddesinde yapılan değişiklik ile; devralanın kurulu işletme kapasitesi veya şerh edilen sözleşmedeki kapasiteyi aşmayacağı yönünde vereceği taahhüde istinaden, bu sahalarda ruhsatların devrinin gerçekleşmesi nedeniyle daha önce tanınmış muafiyetler ve alınmış izinler ile işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının, çalışmaların sekteye uğratılmadan devam ettirilebilmesi için devredilen ruhsatlarda da aynen korunması sağlanmıştır.

5 - Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında 7103 Sayılı Kanun 27.03.2018 tarih ve 30373 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanununun 33. maddesi ile Maden Kanunu’na Ek-15. madde 27.03.2018 tarihinde eklenmiştir. 3213 sayılı Maden Kanununun Ek-15. maddesinde; “*Bu Kanun kapsamında işletme izni veya Genel Müdürlükçe izin verilmiş rödovans sözleşmesi olmaksızın mücavirdeki sahalara taşmalar hariç olmak üzere, maden ocağı açılması, maden üretilmesi veya faaliyetleri durdurulmuş maden sahalarında üretim faaliyetlerinin durdurulmasına sebep olan durumların düzeltilmesi ve/veya işletme güvenliğine yönelik faaliyetlerin dışında üretim faaliyetinde bulunulması filleri işleyenlere üç yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası verilir. Bu suçlardan hüküm giyenler, infazın tamamlanmasından itibaren on yıl boyunca madencilik faaliyeti yapamazlar.*” hükmü yer almaktadır. 7257 sayılı Kanun’un 5. maddesi ile 3213 sayılı Kanunun ek 15 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “mücavirindeki sahalara” ibaresi “işletme izin

alanı dışındaki mücavir sahalara yirmi metreye kadar” şeklinde değiştirilmiştir.

Böylece bu Kanun cümlesi; “*Bu Kanun kapsamında işletme izni veya Genel Müdürlükçe izin verilmiş rüdevans sözleşmesi olmaksızın işletme izni alanı dışındaki mücavir sahalara yirmi metreye kadar taşmalar hariç olmak üzere, maden ocağı açılması, maden üretilmesi veya faaliyetleri durdurulmuş maden sahalarında üretim faaliyetlerinin durdurulmasına sebep olan durumların düzeltilmesi ve/veya işletme güvenliğine yönelik faaliyetlerin dışında üretim faaliyetinde bulunulması fiillerini işleyenlere üç yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası verilir. Bu suçlardan hüküm giyenler, infazın tamamlanmasından itibaren on yıl boyunca madencilik faaliyeti yapamazlar*” şekline dönüşmüştür. Bu durumda işletme ruhsat sahasına bitişik işletme izin sahası sınırından itibaren yirmi metreye kadar komşu veya mücavir diğer maden sahalarına taşma halinde ceza verilmeyecektir, denmesi maalesef yasa dışı davranmaya müsaade edildiği anlamına gelebilmektedir. İşletme izin alanı dışındaki mücavir sahalara 20 metreye kadar taşmaya izin verilmiş ise de 20 metrenin neye göre belirlendiği de açık değildir.

DÜNYADA ve TÜRKİYE’DE SÜSTAŞLARI-NIN (MÜCEVHER TAŞLARININ) KİMLİK-LENDİRİLMESİNİN ÖNEMİ

Günümüz gelişen teknolojiye paralel olarak, gemoloji branşlarındaki çalışmalarının laboratuvar kabiliyetleri ve uygulamaları göstermiştir ki; Türkiye’nin bu sahadaki bilimsel çalışmalarının, imkân ve oluşan uzmanlıklarının, mücevher sektörünün ve tüketici hakları bakımından adalet mekanizmasının ihtiyaçlarına cevap verebilir bir bilimsel düzeylerde olduğu görülmektedir.

En büyük tespit edilen ihtiyaçlardan birisi, üniversiteler, ticaret ve sanayi odaları, özel ayar evleri, resmi ve özel bilim teknoloji uygulama ve araştırma kurumları ve özel sektörün diğer

kısımları bünyesinde Adli-Gemoloji alanları oluşturulmalıdır (Hatipoğlu, 2023). Ulaşılması gereken nihayi hedef, norm ve bu normları oluşturacak sistemdir. Bu hedefe;

* Bilimsel olarak; ileri teknolojiye sahip aletlerin kullanıldığı laboratuvarlar ve bu laboratuvarlarda çalışacak uzmanlığa sahip teknik elemanlar (gemolog, kimyager...),

* Yöntem olarak; Sektörün ve piyasanın bütün paydaşlarının konulmuş olan normlara ulaşmada bütüncül bir sistem fikri içerisinde yöntem, hukuk ve kurumsallık tanımlarının yapılması ulaşılması gereken en önemli hedefler olmalıdır.

Gemolojik sertifika, yöntem tanımlamasında taşın kimlik belgesi olarak yer alacakken mevzuat tanımlamasında ise sertifika formatı; dosya teslim tutanağında delil tanımlama evrakı olarak bilirkişinin ihtiyacı olan diğer bilgilere de havi olarak hizmet edebilecektir.

Süstaşları-mücevher taşları ve mücevherlerde ayıplı ürünlerin ayırt edilmesinin hukuksal yönden tanımlanması ve fiziko-kimyasal incelemesi genel sıradan bir gemolojik laboratuvar incelemesi yerine, ayrı bir dal olarak Adli Bilimler içerisine dahil edilmesi gerekir. Adli Bilimler kurumsallığının içinde ileri teknolojiye sahip cihazların yer aldığı gemoloji laboratuvarları oluşturulmalı ve bu laboratuvarlarda görev yapacak yetkin uzman kadrolar akademik kurumlara açılarak entegrasyon sağlanmalıdır.

Süstaşlarının analizinde Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğünce yetki verilecek gemoloji laboratuvarlarının standartları, seçimi ve denetimi esaslarının belirlenmesi elzemdir.

Bir teknik laboratuvarın isabetli karar vermesi hem adaletin tecellisi hem de tüketici haklarının korunması için çok önemlidir. Doğru yani isabetli karar verme bir kıymetli taşın özelliklerini tespit etmede en modern cihazların kullanılması ile mümkün olmaktadır. Bu cihazların avantajı insan hatasını yok ederek bir mineralin gerçek kimliğini ortaya çıkartmak ve varsa ayıplı kısımlarını ifşa

etmek için gereklidir. Çünkü kıymetli taş demek sadece pırlanta kesilmiş elmas demek değildir. Laboratuvara getirilen her türlü ham ve işlenmiş taşın en doğru bir şekilde tanımlamak ve bunun topraktan mı yoksa laboratuvarından mı çıkmış olduğunu belirlemek ve de üzerinde renk ve saflık tedavilerinin yapıp yapılmadığını tespit etmek, hizmetin en temel zorunluluğudur. Yoksa bu laboratuvarın işlevselliği anlamsız hale gelir.

Çok yüksek meblağlara sahip mücevherleri (kıymetli taşlar ve soy metalden oluşan) sigorta ettirmek, sahibi olduğunuz ya da miras kalan değerli taşların değerini öğrenmek istendiğinde, laboratuvarlarda ekspertiz raporu hazırlanmaktadır. Nadide mücevherlerin ve/veya takıların değerinin belirlenebileceği fotoğraflı veya fotoğrafsız ekspertiz raporları, kişilerin evine hırsız girdiğinde ya da otellerde bu mücevherler çalındığında polise ya da sigorta şirketlerine ibraz edilmek üzere özel sertifikalar olarak hizmet etmelidirler. Çünkü hem değerli taşların hem de takı ve ziynet eşyalarının kıymetleri zamanla değişebilmektedir. Bu yüzden, her 10 yılda bir değer tespitinin yaptırılması doğru olacaktır: Bazı mücevher ve benzeri eşyalar klasiktir, değerini hiç kaybetmez, bazıları ise zamanla değerini yitirir. Eğer bu ürünlerin güncel piyasa değerini öğrenmek, ya da kaybedildiğinde bir ekspertiz raporunun yerine yenisini almak istendiğinde, bir gemoloji laboratuvarından mutlaka yardım alınması gerekmektedir. Bu yüzden aslında gemoloji laboratuvarlarındaki hizmetler aşağıdaki gibi olmalıdır; 1) Tereke Hakimliğine ibraz edilmek üzere ziynet değer tespit raporu hazırlayabilmeli. 2) Miras kalan mücevher ve ziynetlerin değer tespiti ve bu tespit listelerini ve ekspertiz raporlarını hazırlayabilmeli. 3) Miras bırakılan mücevherlerin satımı için teklif hazırlayabilmeli. 4) Müzelerde ve/veya ören yerlerinde bulunan ar-gem-ma’ların (arkeo gemolojisel materyallerin), materyal tespitlerinin yapılarak envanterlenmesini sağlayabilmeli. 5) Kaçak olarak yakalanan ar-gem-ma’ların materyal ve işleniş tespitlerinin

yapılarak, bunların gerçekten antik dönemden mi kalma yoksa güncel taklit ürünler mi olup olmadıklarının tespit edilerek, adaletin tecellisi için mahkeme davalarında bilirkişi raporu hazırlayabilmeli. 6) Çıplak renkli taşlarla birlikte pırlanta ve fantazi kesim elmasların değer tespitini yapabilmeli. 7) Parti malları halinde yakalanan kaçakçılık davalarında montürsüz renkli taşlarla birlikte pırlanta ve diğer kesim elmasların tek tek CIF değerlerinin tespitini yaparak, bilirkişi raporu hazırlayabilmeli. 8) Tüketici Mahkemelerinde satıcı ve alıcı arasındaki mücevher ticaretinde satılan ürünün AYIPLI MAL olup olmadığı konusunda, bilirkişi raporu hazırlayabilmeli.

Görüldüğü üzere aslında gemoloji laboratuvarlarının bilimsel ve yetkin incelemeleri adaletin birçok aşamasında büyük ihtiyaç göstermektedir. Bu durumda tarafsız ve hiçbir ticari gaye gütmeyen bilimsel kuruluşların olması ve çoğalması ülkemiz için elzem ve gereklidir.

Aslında ziynet takı (sadece soy metalden oluşan) ve mücevher (süstaşları ve soy metalden oluşan) insan yaşamının temel ihtiyaçlardan sonra en çok kullanım tercihinde bulundukları ürünlerdir. Çünkü insanın doğumunda takılmaya başlayan takı daha sonra sünnet, nişan, evlenme törenlerinde zirveye çıkıp daha sonra da her güzel ve özel günlerde süslenme, sosyal statüyü gösterme ve en nihayetinde tasarruf ile birikimleri koruma şeklinde kullanım bulan bir emtiadır. Arkeo-gemolojik buluntular insanların kullandığı ilk boncuk takıların yaklaşık 30.000 yıl evveline kadar uzandığını göstermiştir (Rapp, 2009; Hatipoğlu, 2020). O halde bu sektör, insanın dünyadan yok olana kadar süreceği bir sektör olup, tüm Türkiye’de hatta tüm Dünyada ayakta kalması ve rekabet gücünü koruyarak istihdam yaratması sürdürülebilir her kalkınma modelinde bulunması zorunlu haldedir. Bu sektörün iş hacmi yıllık 250 milyar Dolar civarındadır. Türkiye mücevher imalatında Osmanlı’dan gelen önemli bir imalat ve ticaret geçmişi ile zengin bir potansiyeli de bulunmaktadır.

Şu an Türkiye'deki mücevher sektöründe toptan ve perakende satış yapan işletmelerde en önemli sorun, sahteciliğin yaygınlaşmasıdır. Bu durum özellikle imalat yapan esnafın nerdeyse yok olmaya başlamasıdır. Bu durumun belki birçok sebebi olmakla beraber, en göze batanı, sahte taşların piyasaya yığınca girmesi sonucu bunların takıldığı mücevherlerin tüketici tarafından artık satın alınmaz olması sonucu, esnafın kendi kendilerini tüketmeleridir. Şu Türkiye çapında tüm il ve ilçelerdeki çarşı esnafları iş zayıflığı yüzünden kan ağlamaktadır. Birçok işletme siftahsız gün geçirmektedir. Bazı aylarda özellikle düğün sezonlarında mücevher ticaretinde biraz hareketlenme olmasa, esnaf tümünden bu sektörü bırakıp gidecektir. Hatta şimdiden şirket olan kuyumcu/sarraf esnafının resmi ticari unvanına baksanız kuyumculuk yanında, inşaat, komisyonculuk, galericilik vb başka sektörlerin işgalini de yaptıkları görülecektir. Sonuçta esnafın büyük kısmı birleşerek meslek odası yöneticilerinden şunu talepte bulunmaktadır; biz kendi içimizde bir denetim mekanizması geliştiremezsek, gerçek ürünler ile sahte ürünler satan işletmeler arasındaki haksız rekabeti önleyemeyiz. Bu durum piyasada bir sahipsizliğin varlığını göstermektedir, eğer merkezi bir test merkezi kurulur da, satılan sahte ürünler ifşa edebilirse, mücevher piyasasına bir güven gelir. Gerçek anlamda dürüst esnaf işyerine sermaye artışı sağlar, bu da hem istihdamı artırır hem de karlılığımız çoğalacağından başka işler yapma zorunluluğumuz ortadan kalkar.

Kurulacak gemoloji test merkezlerinin laboratuvarlarında ki süstaşları-mücevher taşı sertifikasyon hizmetinin karşılığı olarak, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü'ne sürekli ve önemli miktarda parasal kaynak akışı sağlanacaktır. Böylece Darphane hem denetleme görevini tam ve bilimsel anlamda yapmış olacak hem de üyelerine yönelik hizmetlerde önemli bir bütçesi oluşacaktır.

Hedef kitle olan ticari faaliyeti giderek azalmasından dolayı rekabet gücü daralmış olan tüm Türkiye'deki Kuyumcu/sarraf esnaflarının hem elinde bulunan hem de satmak üzere ithalatçılardan yeni ürün olarak ve/veya vatandaşlardan kullanılmış ürün olarak alacağı süstaşlarının ayıplı olup olmadığı konusunda öncülük yapacaktır.

Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü kurduğu MOZAIK denilen dijital olarak tüm Türkiye çapındaki ayar evlerini izleme veri tabanı içerisinde sertifikasyon hizmeti verebilecektir. Bundan en iyi yararlanıcı kesim, tüm Türkiye'deki kuyumcu/sarraf esnaflarından mücevher alan vatandaşlar olacaktır. Bu kişiler aldıkları takılardaki süstaşlarının ayıplı olup olmadıkları konusunda eğer şüphe duyarlarsa, Tüketici Mahkemelerine gitmeden önce, danışmanlık ve sertifika hizmetini kurulacak bu merkezden alabileceklerdir.

Diğer yandan, Kuyumculuk Meslek Lisesi ile Kuyumculuk ve Takı Tasarımı Meslek Yüksekokulu ve Fakülteleri öğrencileri de okulları dışında bu laboratuvarında staj görerek en modern cihazlarla uygulama bilgilerini artıracaklardır.

Uzun vade de ise sertifikasyon yaptıkları süstaşlarının sayılarının artması ile bu merkez edineceği tecrübe sayesinde büyük ölçekte bölgesel bir araştırma ve uygulama merkezi haline gelerek, ileri bir teknoloji laboratuvarı olarak bilim insanlarına hizmet verebilecektir.

Mineraloji/Gemoloji Test Laboratuvarı Tanımlaması; Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından ham ve/veya işlenmiş süstaşlarını kimliklendirmeye, nitelikleri ile cins-tür ve mineralojik-gemolojik ve jeokimyasal özelliklerini belirlemeye ve bunun sonunca ham taş raporu ile elmas veya renkli taş veya inci tanımlama ve derecelendirme sertifikası/raporu düzenlemeye yetkilendirilmiş gerçek ya da tüzel kişiliğe sahip bir laboratuvardır.

Mineralojik/gemolojik açıdan test edilebilecek materyaller; **Ham Süstaşları:** Doğada bulunmuş göz alıcı, nadir, makroskopik boyutlarda olan ve işlemeye (şekillendirmeye ve cilalamaya) uygun mineral, kayaç ve taşlaşmış organik malzeme türü malzemelerdir. **İşlenmiş Süstaşları (mücevher-takı taşları):** Doğada bulunmuş veya laboratuvarında birebir imal edilmiş albenisi olan, ender bulunan, makroskopik boyutlarda olan ve işlemeye (şekillendirmeye ve cilalamaya) uygun, faset, kabaşon, tambur vb lapidari yöntemleri ile işlenmiş ve cilalanmış mineral (örn. Elmas, korundum, krizoberil, topaz, beril, kuvars, turmalin, spodümen, olivin, vb mineral grupları ve alt türleri), kayaç (örn. Lapis lazulli, obsidyen, lisfenit, mor jade vb kaya türleri) ve taşlaşmış organik malzeme (örn. İnci, mercan, amber, taşlaşmış ağaç, fildişi, sedef, oltutaşı, fosiller vb türler) türü malzemelerdir.

Mineraloji/gemolojitestlaboratuvarlarının branş sınıflamaları şöyle olmalıdır; Kıymetli taşlar (Süstaşları-mücevher taşları) yukarıda açıklandığı üzere tek bir materyal kökeninden oluşmadıkları için, bunların incelenmesi ve ekspertiz (uzman incelemesi) raporlanması da 3 farklı kategoride yapılmak zorundadır. Bu yüzden Kıymetli Taş Özel Laboratuvar (*Ayarevi kelimesi burada anlamsız bir kelime olduğundan laboratuvar olarak değiştirilmesi gerekir*) Yetki Belgesi almak isteyenlerin, yeterlilik diplomaları (eğitim yetileri) esas alınmak üzere 3 farklı süstaşı-mücevher taşı cinsini incelemek için ya bunlardan sadece birisini veya birden fazlasını almak üzere müracaat etmeleri ve hak edişleri doğrultusunda yetkilendirilmeleri gerekmektedir. Başka bir deyişle sadece ELMAS derecelendirmesi ve fiyatlandırması konusunda eğitim almış bir laboratuvar sorumlusunun RENKLİ TAŞLAR ve/veya ORGANİK TAŞLAR konusunda ekspertiz raporu hazırlaması bilimsel ve etik bakımdan geçersizdir. Çünkü bu 3 grup süstaşı-mücevher taşının da inceleme kriterleri ve inceleme cihazları ortak olanlar yanında büyük

farklılıklar gösterenlerin bulunmasıdır. Yani bir örnek verecek olursak, standart refraktometre cihazı sadece faset işlenmiş renkli süstaşlarının kırılma indisleri ve optik karakterlerinin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Bu cihazla ne elması ne de taşlaşmış opak organik malzemeleri test etmeniz mümkün değildir. Bu durum, bir doktorun stetoskop (kalp ve ciğer dinleme cihazı) ile kulak içini muayene etmesi gibi absürt bir inceleme şekline benzer. Ayrıca bu üç farklı taş incelemesinde yetki belgesi alacak kişilerin bilimsel yeterlilikleri ve aletsel donanımları, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulacak bir BİLİMSEL DANIŞMA KURULU’nca değerlendirilmeli ve bu bilimsel danışma kurulunun vereceği rapor doğrultusunda olmalıdır.

Mineraloji/gemolojitestlaboratuvarlarının branş teknik kapasiteleri olarak; Yukarıda bahsedilen 3 farklı branş analiz laboratuvarları için önerilen asgari ve ileri teknik kapasite aşağıda tablo halinde verilmiştir. Burada söz konusu incelemenin esasları temelde şu sorulara cevap verebilecek nitelik ve nicelikte olmalıdır;

- İncelenen kıymetli taşın MATERYAL TESPİTİ ve BİLİMSEL ADLANDIRMASI
- İncelenen kıymetli taşın DOĞAL mı olduğu yoksa LABORATUVARDAMI üretildiği
- İncelenen kıymetli taşın sonradan RENK ve BERRAKLIK kadrini değiştirmek için herhangi bir tedaviye maruz bırakılıp bırakılmadığı.

Bir diğer husus, gemolojik incelemelerde kullanılması gereken bazı tahripsiz yöntem ve cihazların gruplamasıdır. Bu gruplama;

- SPEKTROSKOPİK yöntemler ve bunlara dayalı cihazları kullanma
- MİKROSKOPİK yöntemler ve bunlara dayalı cihazları kullanma
- MEKANİK ve IŞIK ile ilgili yöntemler ve bunlara dayalı cihazları kullanma

d) SERTİFİKA YAZIMINA ilişkin KART BASIM makineleri kullanma

Mineraloji/gemoloji test laboratuvarlarının verebileceği raporlar şu şekildedir; Ham Süstaşı-Mücevher Taşı Raporu: Yetkilendirilmiş özel ayar evi statüsündeki gemoloji laboratuvarı tarafından ham haldeki bir süstaşı-mücevher taşına materyal cinsini-türünü, jeokimyasal, mineralojik-gemolojik özelliklerini ve gemolojik değerinin olup olmadığının belirlendiği analiz sonucuna göre düzenlenen rapordur. **Elmas Sertifika Raporu:** Yetkilendirilmiş özel ayar evi statüsündeki gemoloji laboratuvarı tarafından işlenmiş haldeki bir elmas taşına malzeme cinsini-türünü (doğal-yapay-taklit), mineralojik-gemolojik temel özelliklerini, renk ve saflık tedavisi görüp görmediği ve temel fiyat kriterlerini belirleyen (4C) özelliklerinin derecelendirildiği gemolojik değerini belirleyen özelliklerinin analiz sonucuna göre düzenlenen sertifika rapordur. **Renkli Taş Sertifika Raporu:** Yetkilendirilmiş özel ayar evi statüsündeki gemoloji laboratuvarı tarafından işlenmiş haldeki tüm renkli taşların malzeme cinsini-türünü (doğal-yapay-taklit), jeokimyasal, mineralojik-gemolojik temel özelliklerini, renk ve saflık tedavisi görüp görmediği ve temel fiyat kriterlerini belirleyen (4C) özelliklerinin derecelendirildiği gemolojik değerini belirleyen özelliklerinin analiz sonucuna göre düzenlenen sertifika rapordur. **İnci Sertifika Raporu:** Yetkilendirilmiş özel ayar evi statüsündeki gemoloji laboratuvarı tarafından incilerin malzeme cinsini-türünü (doğal-besi-taklit), jeokimyasal, mineralojik-gemolojik temel özelliklerini ve diğer gemolojik değerini belirleyen özelliklerinin analiz sonucuna göre düzenlenen sertifika rapordur.

Mineraloji/gemoloji test laboratuvarlarının yetkilendirilmeleri hâlihazırda aşağıdaki prosedüre göre yapılmaktadır; (1) Bir gemoloji test laboratuvarının Türkiye’de faaliyette bulunulabilmesi için, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü’nden bu konuda yetki belgesi alması. (2) Gemoloji test laboratuvarı

yetki belgesi başvurusu, talep yazı ile birlikte ilgili ticaret sicili müdürlüğü tarafından düzenlenen ticaret sicili tasdiknamesi (üniversiteler ve resmi kurumlar hariç), meslek odası kaydı (üniversiteler ve resmi kurumlar hariç), vergi kaydı, teknik personele ait SGK kaydı ve mezuniyet (diploma) bilgileri ile temsil ve ilzama yetkili kişi ya da kişilerin adli sicil kaydına (üniversiteler ve resmi kurumlar hariç) ilişkin yazılı beyanlarının sunulması suretiyle Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne yapılması gerekir. (3) Başvuru belgeleri üzerinden ön inceleme yapılır. Laboratuvarın yeterli kriterlerini taşıyıp taşımadığı hususları görevlendirilen heyet tarafından yerinde incelenir. Ham ve/veya işlenmiş süstaşlarının mineralojik-gemolojik ve jeokimyasal analizini gerçekleştirmek üzere yetki belgesi alma talebinde bulunan laboratuvarın, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından cinsi-türü bilinen ham ve/veya işlenmiş bazı önemli ve çok bilinen süstaşı-mücevher taşı numuneleri kullandırılarak yaptırılan analizde başarılı olup olmadığı değerlendirilmek zorundadır. (4) Heyet, değerlendirmesini tamamladıktan sonra raporunu Genel Müdürlük Makamına sunar. Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlük Makamının onayını takiben gemoloji laboratuvarı yetki belgesi düzenlenmelidir. (5) Yapılan incelemede yeterli kıstaslarını karşılayamayan veya yaptığı örnek analizde başarısız olanların talepleri reddedilir. Gemoloji test laboratuvarı yetki belgesi talebi ret edilenler 3 ay geçmedikçe yeniden müracaatta bulunamazlar. (6) Gemoloji test laboratuvarı, gemolojik işleme (lapidary) atölyesi olarak çalışamaz, sadece ham haldeki süstaşı-mücevher taşı olabilecek mineral, kayaç ve taşlaşmış organik malzeme türü maden/malzeme numuneleri ile belirli işleme (lapidari) yöntemleriyle kesilmiş ve cilalanmış (mamul hale getirilmiş) süstaşı-mücevher taşı olabilecek mineral, kayaç ve taşlaşmış organik malzeme türü mücevher-takı numuneleri için yetkilendirilebilir. Bununla beraber ham haldeki süstaşı-mücevher taşı olabilecek mineral, kayaç ve taşlaşmış organik

malzeme türü maden/malzeme numunelerinin bilimsel tanımlama raporlarını vermeye, bu konuda laboratuvar alt yapısına sahip sadece üniversite veya resmi madencilik kuruluşları yetkilendirilmelidir. (7) Yetki verilen gemoloji laboratuvarları, Gümrükler Genel Müdürlüğüne bildirilir. Ayrıca, Genel Müdürlüğün internet sitesinde; yetki verilen gemoloji laboratuvarları listesi yayımlanmalıdır.

Laboratuvarların yetki belgesinin geçerlilik süresi ve vize işlemleri; (1) Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından verilen laboratuvar yetki belgeleri iki yıl süre ile geçerlidir. Bu süre sonunda talep edilmesi ve yeterlik kıstaslarını taşıdığı tespit edilmesi kaydıyla ilgili yetki belgeleri tekrar vizelendirilmektedir. (2) Laboratuvar yetki belgesi bulunmayanlar, vize edilmeyen veya iptal edilenler laboratuvarlar, resmi faaliyette bulunmamaları gerekir. (3) Şube açma, laboratuvar devri ve unvan değişikliği talepleri izne tabidir. Şube açma, laboratuvar devri ve unvan değişikliğine ilişkin talepler, laboratuvar yetki belgesi başvurusu gibi değerlendirilerek Genel Müdürlük tarafından sonuçlandırılmalıdır. (4) Laboratuvarlardaki teknik personel değişikliği ve tesis yeri değişikliği gibi hususlar 15 iş günü içerisinde Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne bildirilmelidir.

Mineraloji/gemoloji test laboratuvarlarının yeterlilik kıstasları şunlardır;

İDARİ AÇIDAN

(1) Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne yetki verilecek laboratuvarlar; tesis yeri ve alanı, tesis bölümleri, laboratuvar ve teknik personel ile güvenlik gibi fiziki ve teknik yeterlik kıstaslarını sağlaması gerekir. (2) Fiziki yeterlilik bakımından da; Tesis yeri ve alanı, aynı zemin üzerinde bölümlendirilebilecek ve tesis bölümlerine yetecek büyüklükte kapalı alana sahip olmalıdır. (3) Tesis bölümleri, bu maddede belirtilen asgari donanımı barındıracak yeterli

alana sahip bir laboratuvar, müşteri ilişkilerinin yürütüleceği, telefon, faks ve bilgisayar gibi iletişim araçlarının yer aldığı, mal giriş ve çıkışının bilgisayar ortamında yapıldığı ve izlendiği irtibat ofisi ile kıymetli soy metallerin ve süstaşlarının muhafaza edildiği, yanmaz kasanın bulunduğu bölümden oluşması gerekir. (4) Bir laboratuvar gerekli her türlü fiziki ve kaydı güvenlik önlemlerini almak zorundadır. Bu güvenlik önlemleri; personel, kamera kayıt sistemi, müşterek muhafaza gibi zorunlu güvenlik unsurları ile desteklenmelidir.

TEKNİK AÇIDAN (Ham Süstaşları için)

(1) **Spektroskopik cihazlar;** a) Mikro-Raman (μR) mineral tanımlama analiz cihazı (sabit ve/veya taşınabilir) (zorunlu). b) X-Işınları flüoresans (XRF) katılar için major ve minor elementler analiz cihazı (sabit ve/veya taşınabilir) (ihtiyari). c) X-Işınları saçınım (XRD) mineral analiz cihazı (sabit ve/veya taşınabilir) (ihtiyari).

(2) **Mikroskopik-optik dijital cihazlar;** a) Gemoloji mikroskobu. b) İmmersiyonoskop. c) Polariskop. ç) Ultraviyole (L-UV ve S-UV dalga boylarında) lamba (sadece ham elmas ve renkli taşlar tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). d) Hassas-dijital terazi (2 haneli 1/100). e) Lup (x10) büyütmeli. f) Işıklı kamera (x1.000 büyütmeli, bilgisayar bağlantılı).

(3) **Mekanik cihazlar-aletler;** a) Özgül ağırlık ölçme seti (hidrostatik terazi). b) Kuvvetli mıknatıs.

(4) **Kimyasal sıvılar;** Asitler ve bazlar.

TEKNİK AÇIDAN (İşlenmiş Süstaşları için)

(1) **Spektroskopik cihazlar;** a) Mikro-Raman (μR) mineral tanımlama cihazı (sabit veya taşınabilir) (elmas, renkli taşlar ve inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için) (zorunlu). b) Fourier Transform Infrared (FT-IR) mineral tanımlama

cihazı (drift ve yüzey yansıtmalı) (sadece elmas ve renkli taşlar tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için) (zorunlu). **c)** X-Işınları flüoresans (XRF) katılar için majör ve minör elementler analiz cihazı (sabit ve/veya taşınabilir) (ihtiyari)

(2) Mikroskopik-Optik Dijital Cihazlar;

a) Gemoloji mikroskobu (elmas, renkli taşlar ve inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **b)** İmmersiyonoskop (sadece elmas ve renkli taşlar tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **c)** Refraktometre (standart 1,3-1,8 aralıklı) (sadece elmas ve renkli taşlar tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **ç)** Ultraviyole (L-UV ve S-UV dalga boylarında) lamba (sadece elmas ve renkli taşlar tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **d)** Polariscope (sadece elmas, renkli taşlar ve inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **e)** Hassas-dijital terazi (3 haneli 1/1.000) (elmas, renkli taşlar ve inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **f)** Masa aydınlatması (6500 K gün ışığı) (elmas, renkli taşlar ve inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **g)** Lup (x10) büyütme (elmas, renkli taşlar ve inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **h)** Işıklı kamera (x1.000 büyütme, bilgisayar bağlantılı) (elmas, renkli taşlar ve inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **ı)** Elmas orantı merceği (proporsiyonoskop merceği veya Hennaman gözü) (sadece elmas derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için).

(3) Mekanik cihazlar-aletler; **a)** Özgül ağırlık ölçme seti (hidrostatik terazi) (elmas, renkli taşlar ve inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **b)** Hassas (dijital) taş kumpası (elmas, renkli taşlar ve

inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **c)** Taş tutucu metal çiftler (klasik, kilitli ve pençe) (elmas, renkli taşlar ve inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **ç)** Kuvvetli mıknatıs (sadece elmas derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **d)** Elmas renk derecelendirme kâğıdı (renksiz elmaslar için 45 derece beyaz karton) (sadece elmas derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **e)** Elmas renk kıyaslama referans seti (renksiz pırlanta kesilmiş CZ taşlardan) (sadece elmas tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **f)** Renkli taşlar renk kıyaslama referans kataloğu (Munsell renk kataloğu) (sadece renkli taşlar tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için). **g)** İnci renk kıyaslama referans kataloğu (Munsell renk kataloğu) (sadece inci taşlar tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu verecek laboratuvarlar için)

(4) Kimyasal sıvılar; Asitler ve bazlar (sadece elmas ve renkli taşlar tanımlama sertifika raporu verecek laboratuvarlar için).

KDV istisnası, kıymetli taşların Borsa İstanbul Elmas ve Kıymetli Taş Piyasasında işlem görmek üzere ithali, borsaya teslimi ve borsa içinde veya ilgili mevzuatına göre borsaya bildirilmek kaydıyla borsa üyeleri arasında borsa dışında el değiştirmesini kapsamaktadır.

Borsa İstanbul bünyesinde, Elmas ve Kıymetli Taşlar Piyasası 2011 yılında kurulduktan sonra, süstaşları-mücevher taşları ile ilgili önemli sayılacak otorite niteliğindeki uluslararası kuruluşlara üyelik anlaşmaları yapmıştır. Bunlardan belki de en önemlisi, Türkiye'nin 14.08.2007 yılında kabul edildiği ancak resmi elmas piyasası kurulmadığından 2011 yılına kadar işlevsiz kalan "Kimberley Süreci Sertifika Sistemi" dir. Bu sistemin özelliği Afrika kıtasındaki çatışma bölgelerindeki kanlı elmas

üreticileri yerine legal, bölgelerin elmaslarının ticaretinin esas alınması başka bir deyişle dünya ham elmas ticaretinin kontrol altına alınmasıydı. Bu yüzden, Kimberley Süreci sisteminde legal bölgelerden geldiği belgelendirilmeyen ham elmasların ticaretine müsaade edilmemekte ve sisteme taraf olmayan ülkelere ithalat ve bu ülkelere ihracat yasaklanmaktadır. Bakanlar Kurulu Kararı ile de Borsa İstanbul, “Kimberley Süreci Sertifika Sisteminde” Türkiye’nin ithalat ve ihracat otoritesi olarak belirlenmiştir.

Bir diğeri ise, genel elmas piyasası resmi olarak kurulmamakla beraber Borsa İstanbul olarak, 13.05.2008 yılında Dünya Elmas Borsaları Federasyonuna (WFDB-World Federation of Diamond Bourses) üye olunmasıdır. Ancak piyasa oluşturulduktan sonra, 15.06.2014’de WFDB’nin elmas ticaretinin dünyada güvenli bir şekilde yapılmasını sağlayan ve elmasın güvenli olduğunu belirten Dünya Elmas İşareti (World Diamond Mark-WDM) için WFDB ile bir iyi niyet anlaşması imzalanarak, Türkiye’nin güvenli elmas işaretinin dünyada Hindistan ve Dubai ile birlikte uygulanacağı pilot ülkelere birisi olması sağlanmıştır. Bu sayede kurumsal olarak Borsa İstanbul’un; gelecekte Türkiye’de, güvenli elmas taşlarının satışının yapılacağını belirten WDM işareti taşıyan ve Yetkili Elmas Bayi (Authorized Diamond Dealer –ADD) olarak anılan elmas satış yerlerinin WDM işareti alması için referans ve yetkili kurum olması sağlanmıştır.

Elmas ve Kıymetli Taşlar Piyasasında; 1) Kimberley Süreci Sertifika Sistemine dâhil ham elmaslar ile her tür ve şekilde parlatılmış elmaslar (polished diamonds) ve 32 Sayılı Karar’da tanımlı kıymetli taşlardan (elmas, pırlanta, safir, yakut, zümrüt, akuvamarin, zebercet ve inci) ziynet ve süs eşyasına dönüştürülmemiş ham veya parlatılmış taşlar hali hazırda işlem görmektedir. 2) Beyan edilmesi halinde ziynet ve süs eşyasına dönüştürülmemiş ve fiziksel veya kimyasal işlem görmüş doğal taşlar ile ham ya da parlatılmış

sentetik kıymetli taşlar da Piyasada işlem görebilmektedir.

Elmas ve Kıymetli Taşlar Piyasasına; 1. Kıymetli Madenler Piyasası üyeleri, 2. Borsa üyesi olmadan sadece Piyasada faaliyet göstermek şartıyla yurt içinde yerleşik tüzel kişiler, 3. Borsa üyesi olmadan sadece Piyasada faaliyet göstermek şartıyla ve yalnızca kendi nam ve hesabına işlem yapmak şartıyla yurt içinde yerleşik gerçek kişiler, üye olabilirler. İlaveten, üyeler için ücret ve aidatlar da şu şekilde ayarlanmıştır; Öncelikle Kıymetli Madenler Piyasası üyeleri herhangi bir ücret ve aidat ödememektedirler. Buna karşılık, bu borsa için her yıl yeniden belirlenen yıllık bir faaliyet aidatı bulunmaktadır. Aslında bu aidat yerine 2015 yılına kadar yalnızca Elmas ve Kıymetli Taş Piyasasında faaliyet göstermek şartıyla piyasa üyeliği için başvuran yurt içinde yerleşik kuruluşlar ve yurt içinde yerleşik gerçek kişiler için sadece 2.000 TL olarak belirlenmişti. Son olarak ilk giriş üyelik ücreti dışında bu borsa için yıllık 100 ABD Dolarlık bir üyelik aidatı da bulunmaktadır.

Elmas ve Kıymetli Taşlar Piyasasında, süstaşlarının-mücevher taşlarının ticari işlemlerini yapmak için şu yöntemler belirlenmiştir; 1) Kıymetli taşların Borsada işlem görmek üzere ithal edilmesi halinde, Borsada alım satımı yönetimce zorunlu kılınmıştır. Bu işlemin taraflarının, farklı maden-süstaşı-mücevher taşı piyasalarının üyeleri olabileceği gibi bu işlemleri alıcı ve satıcı tarafın aynı olduğu kendinden kendine işlem şeklinde de yapabilmelerine olanak sağlanmıştır. 2) İthalat yoluyla gelen kıymetli taşların (süstaşların-mücevher taşların), Borsada işlem görebilmesi için Gemoloji Test Laboratuvarlarından alınacak değerlendirme raporunun (hali hazırda bu kurul gerçek anlamda işletilememekte ve bunun yerine bilimsel bir değerlendirme sistemi faaliyete geçene kadar satıcı firmalardan alınan fatura tutarı esas alınmaktadır) yanı sıra gümrük beyannamesi, fatura ve ilgili gümrük idaresine verilen ayar evi raporunun

Borsaya ibraz edilmesi şart koşulmuştur. 3) Stokta bulunan ancak Borsada işlem görmemiş kıymetli taşların (süstaşlarının), Piyasa üyeleri arasında el değiştirmesi halinde de Borsada işlem görmesi zorunlu tutulmuştur. 4) Piyasa üyeleri kendi aralarındaki işlemleri Borsada yapmak veya Borsa dışında işlem gerçekleştiriyorlarsa da bu işlemleri Borsanın belirlediği esaslara uygun olarak Borsaya bildirmeleri gene zorunlu tutulmuştur. 5) Borsadaki kıymetli taş işlemleri, Borsa personeli ve üye temsilcilerinin de bulunduğu, Piyasa işlemlerine yönelik olarak hazırlanan Borsa seans salonunda gerçekleştirilmesi istenmiştir. Borsa yönetimi bu amaçla, alıcı ve satıcı üyeler seans salonunda kıymetli taşların incelenmesine, tartılmasına ve görüşülmesine uygun olarak hazırlanan ortamda bir araya gelmelerini sağlamaktadır. 7) En önemli kural olarak da Borsa yönetimi Piyasada işlem görece elmas ve kıymetli taşların, sanal ortam yerine fiziki olarak işlem görmesini zorunlu kılmıştır (Borsa dışı işlem hariç). Son olarak da taş ticaretinde alıcı ve satıcı tarafların aralarında anlaşmaya varmaları halinde, işlem formları doldurularak borsa görevlisine teslim etmeleri istenmiştir.

Elmas ve Kıymetli Taşlar Borsasında yapılan alışverişlerde, Borsa işlem komisyonu olarak, gerçekleşen her bir işlemde alıcı ve satıcıdan ayrı ayrı olmak üzere BSMV hariç toplam işlem tutarının binde 1,25'i oranında, yönetime komisyon ödenmesi kurala bağlanmıştır.

Elmas ve Kıymetli Taşlar Borsasında süstaşlarının saklanması hususunda, Piyasa üyesi veya işlemin gerçekleştirilmesine dahil olanlar tarafından talep edilmesi ve Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası Kiralık Kasa Sözleşmesinin imzalanması suretiyle, uygun ölçü ve sayıda kasa, yıllık veya günlük süreler için kiralama hizmeti vermektedir.

SÜSTAŞLARININ (MÜCEVHER TAŞLARININ) MADENCİLİĞİNİN, KİMLİKLENDİRİLMESİNİN, İŞLEMECİLİĞİNİN, AR-GE ve TİCARETİNİN ESASLARININ BELİRLENMESİNE İLİŞKİN ÖRNEK OLABİLECEK BİR KANUN TASLAĞI ÖNERİSİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Tanım, Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

MADDE 1 – Süstaşları (mücevher taşları), endüstriyel hammaddelerden farklı olarak, yeryüzünde oldukça ender ve göreceli olarak daha az miktarlarda bulunurlar. Bunların bazı örnekleri çok nadide ve özgündür. Bu yüzden, **süstaşlarının aranması da madenciligi de depolanması da sevkiyatı da** diğer madenlerden farklı olarak çok küçük ölçeklerde olup, hassas titizlikte yapılmak zorundadır. Birçok süstaşı örneği, tip özellikte olup, müzelik değer taşırlar. Dünyada hayranlık uyandıran özellikleri olması dolayısıyla, bunlar Türkiye'nin Dünyaya tanıtılmasındaki birer doğal elçiler olarak görev yapabilirler. Potansiyel süstaşı cins ve tür tespitleri ile Türkiye'nin süstaşı envanterinin çıkartılabilmesi özel bilgi ve uzmanlık gerektiren bir alan olduğundan, Dünyadaki gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bizde de uzmanlardan oluşan bir **“Süstaşları (Mücevher Taşları) Bilim Kurulu”** oluşturulması gerekir. Ayrıca mevcut ve bulunacak her bir tip süstaşı örneklerinin cins ve türleri bu bilimsel kurul tarafından tescillendikten sonra, **“Türkiye Ulusal Süstaşları (Mücevher Taşları) Müzeleri”** kurularak, bu müzeler içerisinde saklanması, bu doğal mirasımızın gelecek nesillere aktarılması, milli menfaatlerimiz ve vatanseverliğimizin bir gereğidir. Çünkü süstaşları aslında bir ülkenin özgün doğa tarihi mirasıdır. Bunların çok ve sıradan olanlarının bir kısmı tahrip edilerek (kesilip cilalanarak) ticari olarak işlenip satılabilir, ancak öyle tip süstaşları örnekleri çıkmaktadır ki, bunların asla tahrip edilmemesi ve 2863 sayılı **“Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”**

çerçevesinde, özgün tabiat varlıkları olarak doğa (Tabiat) Tarihi Müzelerinde saklanması zorunluluktur. Bu yüzden özellikle Dünyada sadece gem kalitesinde ülkemizde bulunan 3 cins süstaşı-mücevher taşının (Muğla yöresi Gem Diasporlar, Bursa yöresi Mor Jadeler (Türkiyenitler) ve Erzurum/Erzincan yöresi Kammereritler (Anatolitler)) madenciliği ve ticaretinin çok daha hassasiyetle yapılması, milli menfaatlerimiz gereğidir. Türkiye topraklarında madenciliği yapılmadığı halde Turkuvaz (Firuze) adlı süstaşı-mücevher taşının, Türkiye isminin tüm Dünyaya duyurulmasında ne kadar etkin olduğu unutulmamalıdır. Diğer yandan, MAPEG veya MTA bünyesinde “**Türkiye Süstaşları (Mücevher Taşları) (Gemoloji) Araştırma ve Uygulama Merkezi**” kurulması elzemdir. Bu merkez ülkemizde halen âtl halde duran yaklaşık 50 milyar Dolarlık süstaşı-mücevher taşı madenciliğini, işlemeciliğini, pazarlamasını ve AR-GE faaliyetlerini organize etmelidir.

MADDE 2 – Süstaşlarının-mücevher taşlarının cins ve türlerinin tespitinde mineraloji/gemoloji uzmanlarının çalıştığı “**Gemoloji Test Laboratuvarları**” yetkilendirilmelidir: Bunlar, Özel Ayar Evleri adı altında, Hazine ve Maliye Bakanlığına Bağlı, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından ham ve/veya işlenmiş süstaşları-mücevher taşları analiz etmeye, nitelikleri ile cins-tür ve mineralojik-gemolojik ve jeokimyasal özelliklerini belirlemeye ve bunun sonunca ham taş raporu ile elmas veya renkli taş veya inci tanımlama ve derecelendirmesine yönelik gemoloji sertifika (rapor) düzenlemeye yetkilendirilmiş laboratuvarlardır. Gemoloji laboratuvarına getirilen her türlü ham ve işlenmiş taşın en doğru bir şekilde tanımlamak ve bunun topraktan mı yoksa laboratuvarından mı çıkmış olduğunu belirlemek ve de üzerinde renk ve saflık tedavilerinin yapıp yapılmadığını tespit etmek, hizmetin en temel zorunluluğudur. Yoksa bu laboratuvarın işlevselliği anlamsız hale gelir. Aslında gemoloji laboratuvarlarının bilimsel ve

yetkin incelemeleri adaletin birçok aşamasında büyük ihtiyaç göstermektedir. Bu durumda tarafsız ve bilimsel kuruluşların olması ve çoğalması ülkemiz için elzem ve gereklidir. Faaliyetleri arasında; *Tereke Hakimliğine ibraz edilmek üzere ziynet değer tespit raporu hazırlamak. *Miras kalan mücevherlerin değer tespitini (istek üzerine fotoğrafı), değer tespit listelerini ve ekspertiz raporlarını hazırlamak. *Miras bırakılan mücevherlerin alım-satımı için teklifler hazırlamak. *Müzelerde ve/veya ören yerlerinde bulunan AR-Gem-Ma’ların (Arkeo Gemolojik Materyallerin) materyal tespitlerinin yapılarak envanterlemek. *Kaçak olarak yakalanan Ar-Gem-Ma’ların materyal tespiti ve işleniş özelliklerinin belirlenerek, bunların gerçekten antik dönemden mi kalma yoksa güncel taklit ürünler mi olup olmadıklarının tespit edilerek mahkeme davalarında bilirkişi raporu hazırlamak. *Montürsüz renkli taşlarla birlikte pırlanta ve her türlü kesilmiş elmasların değer tespitini yapmak. *Parti malları halinde yakalanan kaçakçılık davalarında montürsüz renkli taşlarla birlikte pırlanta ve her türlü kesim elmasların tek tek CIF değerlerinin tespitini yaparak, bilirkişi raporu hazırlamak. *Tüketici Mahkemelerinde satıcı ve alıcı arasındaki mücevher ticaretinde satılan ürünün ayıplı mal olup olmadığı konusunda, bilirkişi raporu hazırlamak.

MADDE 3 – Bu Kanunun 3 temel amacı bulunmaktadır; Birincisi, bilimsel ve uluslararası tanımlamalar çerçevesinde **ham ve/veya işlenmiş haldeki süstaşları** olarak nitelendirilebilecek malzemelerin milli menfaatler doğrultusunda koruyucu önlemler alınması, amatör ve profesyonel olarak aranması, üzerinde hak sahibi olunması, toplanması, madenciliği, madenin terk edilmesi, ham halde ulusal ve uluslararası ticaretinin esaslarını ve denetimini belirlemek. İkincisi: Bilimsel ve uluslararası tanımlamalar çerçevesinde süstaşları olarak nitelendirilebilecek malzemelerin mineraloji/gemoloji test laboratuvarlarında tanımlanmasını,

raporlanmasını ve/veya sertifikalanmasının esaslarını belirlemek ile birlikte uzun vadeli çalışmalar için merkezi bir gemoloji araştırma ve uygulama merkezini kurmak. Üçüncüsü, süstaşları olarak nitelendirilebilecek malzemelerin işlenmiş haldeki ulusal ve uluslararası düzeyde amatör ve/veya profesyonel anlamda ticaretinin esaslarını ve denetimi belirlemeyi, amaçlamaktadır. Bu Kanun; bilimsel ve uluslararası tanımlamalar çerçevesinde Türkiye Ulusal Süstaşları Bilimsel Kurulu tarafından tescil edilen ham ve/veya işlenmiş haldeki süstaşları olarak nitelendirilebilecek materyallerin (mineral, kayaç ve taşlaşmış organik malzeme kökenli materyallerin) madenciliğinin, analizinin ve ticaretinin gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılacak faaliyet, yükümlülük ve her türlü işlemlere dair temel usul ve esaslarını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır.

MADDE 4 – Bu kanunun madencilik kısmının yazım dayanağı; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin hüküm ve tasarrufu altında olan ve içerisinde bulundukları arzın mülkiyetine tabi olmayıp Devletin mülkiyetinde olan maden kaynaklarının, milli menfaatlere uygun olarak aranması, işletilmesi, geliştirilmesi ve üretilmesi amacıyla gerçek ve tüzel kişilere amatör süstaşları-mücevher taşları toplayıcısı sertifikası veya profesyonel süstaşları-mücevher taşları madencilik ruhsatı Devlet tarafından belli bir süreyle hak verilmesi için 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununu ve 21/07/1983 tarihli 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu esas almaktadır. İlâveten Türk Standartları Enstitüsü'nün 1988 yılından beri yürürlükte olan, TS-6173 ve TS-6174 numaralı standartları göz önüne alınmaktadır.

MADDE 5 – Bu kanunun analiz ve ticari kısmının yazım dayanağı; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin hüküm ve tasarrufu altında olan işlenmiş süstaşları-mücevher taşları ticareti 11.08.1989 tarihli Türk Parasını Koruma Hakkında 32 sayılı kararın 2.Maddesi, "k" bendinde bahsedilen 8 adet süstaşı esas almaktadır. Ayrıca 6362 sayılı Sermaye

Piyasası Kurulu kanundaki Borsa İstanbul Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası mevzuatını ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Kanunu göz önünde bulundurulmuştur.

MADDE 6 –Bu Kanunda geçen özgün ve önemli tanımlamalar;

(1) Süstaşları (Mücevher Taşları); Özgün fiziko-kimyasal sahip, doğada nadir bulunan, iri boyutlarda kristal olabilme ve lapidari bakımından uygun olabilen mineral (cevher), kayaç ve taşlaşmış organik malzemeler için geçerli genel bir tanımlamadır. Buna göre;

(a) Mineral Kökenli Süstaşları: Elmas (Karbonado, Lonsdalit), Gem Diaspor, Kuvars Grubu Süstaşları, Korundum Grubu süstaşları, Beril Grubu Süstaşları, Krizoberil Grubu Süstaşları, Topaz Grubu Süstaşları, Spodümen Grubu Süstaşları, Zoisit Grubu Süstaşları, Turmalin Grubu Süstaşları, Spinel Grubu Süstaşları, Garnet Grubu Süstaşı-mücevher taşı Mineraller, Feldspat Grubu Süstaşı-mücevher taşı Mineraller, Piroksen Grubu Süstaşı-mücevher taşı Mineraller, Amfibol Grubu Süstaşı-mücevher taşı Mineraller, Epidot Grubu Süstaşı-mücevher taşı Mineraller, Peridot (Olivin), Turkuvaz (Firuze), Malakit, Azurit, Rodonit, Rodokrozit, Jadeit, Nefrit, Florit, Sodalit, Diopsit, Dioptas, Lazurit, Benitoit, Disten, Painit, Eskolaît, Barklyit, Zirkon (Starlit), Kordiyerit (İolit).

(b) Kayaç Kökenli Süstaşları: Obsidyen (siyah, bandlı kahve, mavimsi, yeşilimsi renkli türlerde), Lapis Lazulli (lazurit veya sodalit ana bileşenli türlerde), Serpantinit (lisfenit), Moldavit, Mor jade (jadeit ana bileşenli).

(c) Taşlaşmış Organik Malzeme Kökenli Süstaşları: İnci, Mercan, Kehribar (Amber, Kopal ve Fosilleşmiş Reçineler), Mercan, Fildişi, Oltu Taşı (Karbon Karası), Sedef, Taşlaşmış Ağaçlar (Jet), Silisleşmiş Fosil Kavkılar.

(2) Gemoloji; Süstaşı özelliği taşıyan her türlü malzemenin, yeryuvarında oluşumundan, tüketicinin beğeni ve kullanımına kadar geçen süreçteki her yöntem ve işlemi konu alan bir bilimsel ve ticari uğraşıdır. Gemoloji şu konuları kapsar; 1. Süstaşlarının Madenciligi (süstaşlarının yer kabuğunda oluşumu, bulunuşu, aranması ve eldesi). 2. Süstaşlarının İşlemeciliği-Lapidary (süstaşlarının her türlü işleme teknikleri kullanılarak şekillendirilmesi kesilmesi-parlatılması-cıllanması). 3. Süstaşlarının Tanımlanması [Süstaşlarının ham olarak ya da işlenmiş şekillerde bilimsel inceleme yöntemleriyle tanımlanması ve kimliklendirilmesi (sertifikalaması)]*Ham Süstaşı-mücevher taşı Raporu *Elmas Sertifikası *Renkli Taş Sertifikası *İnci Sertifikası

4. Süstaşlarının Renk ve Sıflık Tedavileri (süstaşlarını ısıtma, ışırma, boyama, delme vb yöntemleriyle renk ve sıflık değerklerini arttırma). 5. Süstaşlarının Sentetiğı (süstaşlarının laboratuvarda yapay-sentetik olarak üretilmeleri). 6. Süstaşlarının Mıhlaması (süstaşlarının soy metaller üzerine montürlenmesi (kakma ve sade işlemeciliğı)). 7. Süstaşlarının Pazarlaması (süstaşlarının lotlar veya taneler halinde satılması-mücevhertaşr ticareti). 8. Süstaşlarının Antikası (Arkeo-Gemoloji). 9. Süstaşlarının İnsan Hayatı Üzerine Şifasal ve Terapisel Etkileri (Fitoterapi). 10. Süstaşlarının Hukuku (Adli-Gemoloji).

(3) Gemoloji test laboratuvarı: Hazine ve Maliye Bakanlığına Bağlı, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından ham ve/veya işlenmiş süstaşlarını-mücevher taşlarını analiz etmeye, nitelikleri ile cins-tür ve mineralojik-gemolojik ve jeokimyasal özelliklerini belirlemeye ve bunun sonunca ham taş raporu ile elmas veya renkli taş veya inci tanımlama ve derecelendirme sertifika raporu düzenlemeye yetkilendirilmiş laboratuvarlardır. Bunlar, kıymetli taş tanımlaması ve analizi sadece mineral kökenli ELMAS (PIRLANTA KESİMLİ) taşı için geçerli bir kavram değildir. Gerek

RENKLİ TAŞLAR adı altında toplanan yaklaşık **285** adet mineral kökenli süstaşlarını ve İNCİ başta olmak üzere yaklaşık **8** adet taşlaşmış organik malzeme türü süstaşları da (ham ve/veya işlenmiş halde) analiz eden test laboratuvarları da demektir. Gemoloji laboratuvarına getirilen her türlü ham ve işlenmiş taşın en doğru bir şekilde tanımlamak ve bunun topraktan mı yoksa laboratuvardan mı çıkmış olduğunu belirlemek ve de üzerinde renk ve sıflık tedavilerinin yapıp yapılmadığını tespit etmek, hizmetin en temel zorunluluğudur. Yoksa bu laboratuvarın işlevselliğı anlamsız hale gelir.

a) Ham süstaşı raporu: Yetkilendirilmiş gemoloji laboratuvarı tarafından ham haldeki bir süstaşı-mücevher taşına materyal cinsini-türünü, jeokimyasal, mineralojik-gemolojik özelliklerini ve gemolojik değerkinin olup olmadığının belirlendiğı analiz sonucuna göre düzenlenen rapor.

b) Elmas sertifika raporu: Yetkilendirilmiş gemoloji laboratuvarı tarafından işlenmiş haldeki bir elmas taşına malzeme cinsini-türünü (doğal-yapay-taklit), mineralojik-gemolojik temel özelliklerini, renk ve sıflık tedavisi görüp görmediğı ve temel fiyat kriterlerini belirleyen özelliklerinin derecelendirildiğı gemolojik değerkini belirleyen özelliklerinin analiz sonucuna göre düzenlenen sertifika raporu.

c) Renkli taş sertifika raporu: Yetkilendirilmiş gemoloji laboratuvarı tarafından işlenmiş haldeki tüm renkli taşların malzeme cinsini-türünü (doğal-yapay-taklit), jeokimyasal, mineralojik-gemolojik temel özelliklerini, renk ve sıflık tedavisi görüp görmediğı ve temel fiyat kriterlerini belirleyen özelliklerinin derecelendirildiğı gemolojik değerkini belirleyen özelliklerinin analiz sonucuna göre düzenlenen sertifika raporu.

ç) İnci sertifika raporu: Yetkilendirilmiş gemoloji laboratuvarı tarafından incilerin malzeme cinsini-türünü (doğal-besi-taklit), jeokimyasal, mineralojik-gemolojik temel özelliklerini ve diğerk

gemolojik değerini belirleyen özelliklerinin analiz sonucuna göre düzenlenen sertifika raporu.

(4) Ham süstaşları: Doğada bulunmuş albenisi olan, ender bulunan, makroskopik boyutlarda olan ve işlemeye (şekillendirmeye ve cilalamaya) uygun mineral, kayaç ve taşlaşmış organik malzeme türü malzemeler.

(5) İşlenmiş süstaşları (Mücevher taşları, Takı Taşları): Doğada bulunmuş veya laboratuvarlarda mineralojik olarak birebir imal edilmiş, albenisi olan, ender bulunan, makroskopik boyutlarda olan ve işlemeye (şekillendirmeye ve cilalamaya) uygun, faset, kabaşon, boncuk, tambur vb lapidari yöntemleri ile işlenmiş ve cilalanmış mineral (örn. Elmas, korundum, krizoberil, topaz, beril, kuvars, turmalin, spodümen, olivin, granat, feldspat, piroksen, amfibol vb mineral grupları ve alt türleri), kayaç (örn. Lapis lazulli, obsidyen, lisvenit, jade vb kaya türleri) ve taşlaşmış organik malzeme (örn. İnci, mercan, amber, taşlaşmış ağaç, fildişi, sedef, oltu taşı, fosiller vb türler) türü malzemeler.

(6) Süstaşı ekseri: Üniversitelerin mineraloji-gemoloji, jeokimya ve malzeme müfredatının bulunduğu enstitüleri ve/veya fakültelerinin (jeoloji mühendisliği, jeofizik mühendisliği, maden mühendisliği, mücevherat mühendisliği ile malzeme ve metalürji mühendisliği, doğal yapı taşları ve süstaşları) bölümlerinden, mineraloji-gemoloji ve jeokimya müfredatının bulunduğu yüksekokulların gemoloji bölümünden ve meslek yüksekokullarının Kuyumculuk ve Takı Tasarımı programlarından diploma almış olanlar ile, gemoloji ve mücevher konusunda kısa süreli eğitim sonucunda bir devlet kurumundan resmi onaylı sertifika belgesi almış gerçek kişi.

(7) “Elmas” ve “Pırlanta” kelimelerinin halk dilindeki farklı algısı ve kullanımı aslında meslek terminolojine aykırı anlamlar taşımaktadır. Ancak, *Mücevher sektöründe kullanılan saydam elmaslarla, *Endüstride kullanılan opak elmasların

anlam farklılığının ortaya konulmasında etkili olabileceği düşünülerek, bu bağlamda önemli bir ayrıntı olmadığı bilinmelidir. Her ne kadar bu çalışma içerisinde “elmas” kelimesi baskın olarak kullanılmışsa da, halkın yaygınca duydukları “pırlanta” kelimesiyle aynı vurguda olduğu unutulmamalıdır.

(8) Dünyada ticareti yapılan süstaşlarının oluşumsal sınıflandırılması; *Doğal (natürel), *Doğal-Renk Tedavili (işlem görmüş), *Yapay (sentetik, laboratuvar büyütmeli) ve *Taklit (imitasyon).

İKİNCİ BÖLÜM

Süstaşları (Mücevher Taşları) ile ilgili Milli Kurullar, Müzeler ve AR-GE Çalışmaları

MADDE 7 – Süstaşları (mücevher taşları), endüstriyel hammaddelerden farklı olarak, yeryüzünde oldukça ender ve göreceli olarak daha az miktarlarda bulunurlar. Bunların tespiti, tip örneklerinin toplanması ve Türkiye’nin süstaşı envanterinin çıkartılabilmesi için uzmanlardan oluşan “**Türkiye Süstaşları (Mücevher Taşları) Üst Kurulu**” ve “**Süstaşları (Mücevher Taşları) Bilim Kurulu**” oluşturulması gerekir. Ayrıca mevcut ve bulunacak her birinin tip örneklerinin “**Türkiye Ulusal Süstaşları (Mücevher Taşları) Müzeleri**” kurularak, bunların içerisinde saklanması ve sergilenmesi, gelecek nesillere aktarılması, milli menfaatlerimiz gereğidir. Buna göre;

(1) Türkiye’nin ham süstaşları, ruhsatlandırılması, madenciligi, analizi ve AR-GE çalışmaları ile buralardan çıkartılan ve/veya yurt dışı kaynaklardan ithal edilen ham ve/veya işlenmiş (kesilip-cilalanmış) süstaşlarının-mücevher taşlarının ticareti konularındaki politikaları, milli menfaatlerimiz ülke gerçeklerimiz doğrultusunda oluşturmak ve eşgüdümü sağlamak üzere, “**Türkiye Süstaşları-Mücevher Taşları Üst Kurulu**” oluşturmuştur. Bu üst kurulun üyeleri olarak; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı Maden ve

Petrol İşleri (MAPEG) Genel Müdürü ile Maden Tetkik Arama (MTA) Genel Müdürü, Hazine ve Maliye Bakanlığına Bağlı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürü ile Borsa İstanbul Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası Müdürü daimi üyeler olup, ilaveten Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenecek en az 20 yıllık gemoloji konusunda akademiksel çalışma yeterliliğine sahip profesör ünvanlı 3 akademisyenden oluşacak geçici üyeler de bulunmak zorundadır. Türkiye Süstaşları (Mücevher Taşları) Üst Kurulu, yılda en az 3 kez toplantı yaparak, ulusal süstaşları-mücevher taşları politikamızı belirler, Süstaşları (Mücevher Taşları) Bilim kurulu üyelerini seçer, yeni gelişmeler ışığında varsa düzenlemeler ve iyileştirmeler yapar. Oy birliği ile aldığı kararlar, Cumhurbaşkanlığı makamı tarafından onaylandıktan sonra Resmî Gazete’de yayımlanarak duyurulur.

(2) Türkiye ham süstaşları potansiyelinin modern mineraloji/gemoloji bilimin ışığında kesin olarak belirlenmesi, mevcut ve muhtemel süstaşları yataklarının rezerv ve tenör envanterinin bilimsel anlamda tespiti ve Dünyaya duyurulması, bu konularda AR-GE çalışmalarını sevk ve idare etmesi için “Süstaşları (Mücevher Taşları) Bilim Kurulu” oluşturulmuştur. Bu Kurulun üyelerinin belirlenmesini, Türkiye Süstaşları (Mücevher Taşları) Üst Kurulu yapar. Bilim Kurulu en az on en fazla yirmi kişiden oluşur. “Üst Kurul” üyeleri aynı zamanda “Süstaşları (Mücevher Taşları) Bilim Kurulu” nun tabii üyeleri olup, bunlara ilaveten belirlenecek diğer üyelerinin tamamının gemoloji konusunda bilimsel yetiye sahip olması ve bunları belgelerle kanıtlaması gerekir. İlave üyelerden iki tanesi MAPEG içerisinden, iki tanesi MTA içerisinden, bir tanesi Darphane içerisinden, bir tanesi, Borsa İstanbul içerisinden geri kalanların ise üniversitelerde halen görev yapmakta olan gemoloji konusunda akademiksel çalışmalara sahip öğretim üyelerinden oluşturulur. Bu Kurul, Türkiye’de bulunan ve bulunacak her türlü süstaşı materyalini resmen tescil etmeye,

envantere eklemeye ve bunların amatör ve profesyonel madenciliği ile ham haldeki ve işlendikten sonraki yurt içi ve yurt dışı ticareti konusunda yetkili kararları oy çokluğu ile alır. Bu kurulun merkezi ve sekreteryası, MTA Genel Müdürlüğü içerisinde olacaktır ve Kurul Üyeleri ihtiyaç duydukça (huzur hakkı alarak resmi) toplantı yaparlar ve süstaşları-mücevher taşları ile ilgili her türlü kararlar alabilirler.

(3) Türkiye’de bulunan ve bulunacak her cins ham süstaşları tip örneklerinin envanterlenmesi ve saklanması için Türkiye Ulusal Süstaşları (Mücevher Taşları) Müzesi/Müzeleri, Enerji ve Tabii Kaynakları Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı onayları ve destekleri ile kurulur. Bu özgün müzelerin en büyüğü, MTA Genel Müdürlüğü bünyesindeki Doğa Tarihi Müzesi içerisinde kurulur. Ayrıca, MTA Bölge Müdürlükleri içerisinde de süstaşları-mücevher taşları müzeleri kurulmak ve sorumlu oldukları bölgelerindeki süstaşları-mücevher taşları sahalarından çıkartılan tip süstaşları-mücevher taşları örneklerini temin ederek, buralarda saklamak ve sergilemek zorundadırlar.

(4) Süstaşlarını konu alan gemolojinin 10 alt dalına ilişkin gelişmeleri takip etmek ve AR-GE yaparak yenilikçi yaklaşımlar bulmak üzere “**Türkiye Gemoloji Araştırma ve Uygulama Merkezleri**” kurulmuştur. Bu merkezler dört adet olup, bir tanesi MAPEG bünyesinde, bir tanesi MTA bünyesinde, Bir tanesi DARPANE bünyesinde ve bir diğeri de BORSA İSTANBUL bünyesinde bulunur. Bu merkezlerdeki gemoloji konusunda yeterli akademisyen ve uzman çalışarak, süstaşları-mücevher taşları madenciliğini, işlemeciliğini ve pazarlaması ile AR-GE faaliyetlerini düzenler.

(5) Global süstaşları ticaretinin bugün Dünyadaki merkezleri Tayland (Bangkok), Çin (Hong Kong), Hindistan (Jaipur, Bombay) gibi yerler olması sebebiyle, ülkemizdeki süstaşlarının ham halde ve işlendikten sonraki tanıtım ve

pazarlama konularında, MTA International buralarda irtibat büroları açar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Süstaşlarının (Mücevher Taşlarının) Aranması, Bulunması, Toplanması, İzinler, Madencilik

MADDE 8 – Süstaşları tanımına giren (6. Maddede belirtilen) mineral, kayaç ve taşlaşmış organik kökenli materyaller, Türkiye Cumhuriyeti devletine ait bir milli servettir. Devlet bu tekeli, belirli koşulları sağlayan kişi ve kuruluşlara belirli süreliğine ve tespit edilen harç miktarlarında devreder. Bu doğrultuda ülkemizin yer altı zenginliklerimizi ortaya çıkartabilmek ve süstaşları-mücevher taşları potansiyelini ekonomiye kazandırmak, ancak bunların aranması ile mümkün kılınabilmektedir. Bu yüzden, süstaşları-mücevher taşları amatör (hobi amaçlı) ve profesyonel (ticari amaçlı) herkes tarafından aşağıda belirlenen kurallar ve izinler çerçevesinde serbestçe aranabilir. Buna göre;

(1) Amatör (hobi amaçlı) olarak arama ve toplama yapacak gerçek kişiler; Türkiye toprakları üzerinde süstaşları-mücevher taşları arayabilmek ve bulduklarını toplayabilmek için, MAPEG tarafından gerçek kişilere verilecek **“Amatör Süstaşı (Mücevher Taşı) Toplama Sertifikası”** nı almak zorundadırlar. Bu sertifikayı herkes talep edebilir. Ancak bunun için yıllık makul bir ücreti (net asgari ücreti geçmeyecek oranında) MAPEG’e harç olarak yatırmak gerekir. Bu sertifikaya sahip kişilerin 3213 sayılı kanunun ilgili maddelerinde belirtilen yasak alanlar dışında serbestçe dolaşarak süstaşı-mücevher taşı aramaları ve buldukları ham taşları, iş makineleri harici basit aletlerle maksimum 2 m derinliğe kadar kazarak çıkarmaları serbesttir. Bu kişilerin yıllık çıkarabilecekleri taş miktarı, farklı cins ve türlerde toplamda 10 tonu geçemez.

(2) Ekonomik tenör ve rezervde özgün süstaşı yatağı bulan gerçek kişilere (talep etmeleri halinde ve madenin profesyonel kişi veya kuruluşlarca işletilmeye başlanması yani ekonomiye kazandırılması halinde), buluculuk hakkı tanınır. Buluculuk hakkı maden sahası ruhsatlandırıldıktan ve madencilik üretimine geçtikten sonra maden sahibi tarafından çıkartılan ham süstaşı-mücevher taşı madenin güncel ocak teslimi piyasa değerinden oransal olarak ödenir. Mineral kökenli taşlar için bu oran 100 kg/yıl kayaç kökenli taşlar için 1.000 kg/yıl taşlaşmış organik malzeme kökenli taşlar için de 10 kg/yıl dır.

(3) Profesyonel (ticari amaçlı) olarak arama ve madencilik yapacak gerçek ve tüzel kişiler; Türkiye’de faaliyet gösteren veya gösterecek süstaşları-mücevher taşları madencilik firmalarına ruhsat verme yetkisi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına Bağlı Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü’ne (MAPEG) aittir.

(4) MAPEG, bir süstaşı sahasına ruhsat verme işlemini, her daim şaibeden uzak olacak şekil ve yöntemle açık artırmalı ihale yoluyla gerçekleştirir.

(5) Türkiye’de bulunan her süstaşı madeni ve sahası kendine özgündür. Hangi süstaşları ihaleye çıkartılacağı ve ihale koşullarının nasıl olacağını “Süstaşları (Mücevher Taşları) Bilim Kurulu” belirler. Bu yüzden MAPEG bir süstaşı sahası için ihaleye çıkmadan ve ruhsat vermeden önce bu kuruldan uygunluk ve ihale şartları raporu almak ve bu doğrultuda ruhsat vermek zorundadır.

(6) Dünyada ekonomik rezervi sadece Türkiye’de bulunan ve bu yüzden Türkiye’ye özgün bir süstaşı olan Gem Diaspor (Muğla) un maden faaliyet ruhsatlandırılması, diğer süstaşları-mücevher taşları sahalarından farklı olarak yapılır. Bu süstaşı için madencilik ruhsatı sadece “Türkiye Varlık Fonuna” verilir ve bu fonun özel izinle gerçek ve tüzel kişilerin kiralama yoluyla bu taş için madencilik faaliyeti yapılabilir.

(7) Ruhsatlandırılan süstaşları madenlerinden her yıl devlet güvence bedeli olarak, çıkartılan ham süstaşları madenin güncel ocak teslimi piyasa değerinden oransal olarak alınır. Mineral kökenli taşlar için bu oran 100 kg/yıl kayaç kökenli taşlar için 1.000 kg/yıl taşlaşmış organik malzeme kökenli taşlar için 10 kg/yıl dır.

(8) 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu’nda belirtilen 5.Grup maden kavramı bu kanunda belirtilen süstaşları-mücevher taşları kapsar. Bunlar 4.Grup madenlerle birlikte ve çoğu sahalarda iç içe geçtikleri için ruhsatlandırılmaları sırasında ekonomik değeri hangi maden için yüksek ise onun ruhsat sahibine öncelik verilir.

(9) Amatör ve profesyonel anlamda süstaşları-mücevher taşları arama ve çıkartma yetkisi almış herkes, buldukları özgün ve tip yapıdaki süstaşları örneklerini, MTA’nın Merkez ve Bölge Müdürlükleri bünyesinde kurulacak “**Süstaşları (Mücevher Taşları) Müzelerine**”, resimleriyle birlikte bildirmek zorundadırlar. Bunların gemoloji test laboratuvarlarından alınacak resmi cins ve tür bilgileri doğrultusunda, müzelik değer taşıyanlar “Süstaşları (Mücevher Taşları) Bilim Kurulunca” belirlenecek bir fiyat karşılığında, müzeye alınır veya bulucusu tarafından isminin yazılması kaydıyla bedelsiz bağışlanabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Süstaşlarının (Mücevher Taşlarının) Ruhsat Denetlemeleri

MADDE 9 – Süstaşları sahalarının madencilik faaliyetleri, materyalin ender ve çok az bulunması ve bunun sonucu bu örneklerin en verimli bir şekilde çıkartılıp, depolanması ve sevkiyatı işlemlerinin aşamaları, mutlak denetime tabidir. Buna göre;

(1) Süstaşlarının ruhsatlı alanlardan madenciliği sürecinde bilimsel denetim, MAPEG adına her altı ayda bir bilimsel kurul üyeleri tarafından yapılır.

(2) Bilimsel Kurul Heyetinin hazırlayacağı rapora göre madencilik faaliyetine yönelik olumsuzluk durumlarında, 3213 sayılı maden kanundaki cezai müeyyideler MAPEG tarafından maden sahibine uygulanır. Bilimsel Kurul gereğinde ruhsat iptaline de karar verebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Süstaşlarının (Mücevher Taşlarının) Analizi, Laboratuvar Hizmetleri

MADDE 10 – Yukarıda bahsedilen 3 farklı kökene sahip süstaşlarını tespit edebilecek Gemoloji Test Laboratuvarları temelde şu sorulara cevap verebilecek nitelik ve nicelikte olmalıdır; *İncelenen süstaşlarının MATERYAL TESPİTİ ve BİLİMSEL ADLANDIRMASI. *İncelenen süstaşlarının DOĞAL mı olduğu yoksa LABORATUVAR damı üretildiği. *İncelenen süstaşlarının madenden çıkartıldıktan sonradan RENK ve BERRAKLIK derecesi değiştirmek için herhangi bir tedaviye maruz bırakılıp bırakılmadığı. Bir diğer husus, gemolojik incelemelerde kullanılması gereken bazı tahripsiz yöntem ve cihazların gruplamasıdır. Bu gruplama; *SPEKTROSKOPİK yöntemler ve bunlara dayalı cihazları kullanma. *MİKROSKOPİK yöntemler ve bunlara dayalı cihazları kullanma. *MEKANİK ve IŞIK ile ilgili yöntemler ve bunlara dayalı cihazları kullanma. *SERTİFİKA YAZIMINA ilişkin YAZILIM ve KART BASIM makineleri kullanma.

Buna göre;

(1) Mineraloji/gemoloji test laboratuvarlarının verebileceği raporlar şunlardır;

*Ham Süstaşı-(Mücevher Taşı)-Kıymetli Taş Raporu: Yetki verilmiş gemoloji laboratuvarı tarafından ham haldeki bir süstaşı-mücevher taşına materyal cinsini-türünü, jeokimyasal, mineralojik-gemolojik özelliklerini ve gemolojik değerinin olup olmadığının belirlendiği analiz sonucuna göre düzenlenen rapordur.

*Elmas Sertifika Raporu: Yetki verilmiş gemoloji laboratuvarı tarafından işlenmiş haldeki bir elmas taşına malzeme cinsini-türünü (doğal-yapay-taklit), mineralojik-gemolojik temel özelliklerini, renk ve saflık tedavisi görüp görmediği ve temel fiyat kriterlerini belirleyen (4C) özelliklerinin derecelendirildiği gemolojik değerini belirleyen özelliklerinin analiz sonucuna göre düzenlenen sertifika rapordur.

*Renkli Taş Sertifika Raporu: Yetki verilmiş gemoloji laboratuvarı tarafından işlenmiş haldeki tüm renkli taşların malzeme cinsini-türünü (doğal-yapay-taklit), jeokimyasal, mineralojik-gemolojik temel özelliklerini, renk ve saflık tedavisi görüp görmediği ve temel fiyat kriterlerini belirleyen (4C) özelliklerinin derecelendirildiği gemolojik değerini belirleyen özelliklerinin analiz sonucuna göre düzenlenen sertifika rapordur.

*İnci Sertifika Raporu: Yetki verilmiş gemoloji laboratuvarı tarafından incilerin malzeme cinsini-türünü (doğal-besi-taklit), jeokimyasal, mineralojik-gemolojik temel özelliklerini ve diğer gemolojik değerini belirleyen özelliklerinin analiz sonucuna göre düzenlenen sertifika rapordur.

(2) Mineraloji/gemoloji test laboratuvarlarının resmi yetkilendirilmesi; Türkiye Süstaşları-Mücevher Taşları Bilimsel Üst Kurulunun onay verdiği kıstaslara uyan gerçek ve tüzel kişilere, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına Bağlı Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü ile Hazine ve Maliye Bakanlığına Bağlı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne aittir. *Bir gemoloji test laboratuvarının faaliyetinde bulunulabilmesi için, bu iki Genel Müdürlükten bu konuda belli bir ücret karşılığında yetki belgesi alması gerekir. *Gemoloji test laboratuvarı yetki belgesi başvurusu, talep yazı ile birlikte ilgili ticaret sicili müdürlüğü tarafından düzenlenen ticaret sicili tasdiknamesi (üniversiteler ve resmi kurumlar hariç), meslek odası kaydı (üniversiteler ve resmi kurumlar hariç), vergi kaydı, teknik personele ait SGK kaydı ve mezuniyet (diploma) bilgileri ile

temsil ve ilzama yetkili kişi ya da kişilerin adli sicil kaydına (üniversiteler ve resmi kurumlar hariç) ilişkin yazılı beyanların sunulması suretiyle yapılması gerekir. *Başvuru belgeleri üzerinden ön inceleme yapılır. Bu amaçla Türkiye Süstaşları-Mücevher Taşları Üst Kurulundan olumlu görüş alındıktan sonra, açılmak istenen laboratuvarın yeterlik kriterlerini taşıyıp taşımadığı hususları görevlendirilen heyetler tarafından yerinde incelenir. Ham ve/veya işlenmiş süstaşları-mücevher taşları mineralojik-gemolojik ve jeokimyasal analizini gerçekleştirmek üzere yetki belgesi alma talebinde bulunan laboratuvarın, tarafından cinsi-türü bilinen ham ve/veya işlenmiş bazı önemli ve çok bilinen süstaşı-mücevher taşı numuneleri kullandırılarak yaptırılan analizde başarılı olup olmadığı değerlendirilmek zorundadır. *Ortak İnceleme Heyeti, değerlendirmesini tamamladıktan sonra raporunu sunar ve onaylanmayı takiben gemoloji test laboratuvarı yetki belgesi verilir. *Yapılan incelemede yeterlik kıstaslarını karşılayamayan veya yaptığı örnek analizde başarısız olanların talepleri reddedilir. Gemoloji test laboratuvarı yetki belgesi talebi reddedilenler 3 ay geçmedikçe yeniden müracaatta bulunamazlar. *Gemoloji test laboratuvarı, gemolojik işleme (lapidary) atölyesi olarak çalışamaz, sadece ham haldeki süstaşı-mücevher taşı olabilecek mineral, kayaç ve taşlaşmış organik malzeme türü maden/malzeme numuneleri ile belirli işleme (lapidari) yöntemleriyle kesilmiş ve cilalanmış (mamul hale getirilmiş) süstaşı-mücevher taşı olabilecek mineral, kayaç ve taşlaşmış organik malzeme türü mücevher-takı numuneleri için yetkilendirilebilir. Bununla beraber ham haldeki süstaşı olabilecek mineral, kayaç ve taşlaşmış organik malzeme türü maden/malzeme numunelerinin bilimsel tanımlama raporlarını vermeye, bu konuda laboratuvar alt yapısına sahip sadece üniversite veya resmi madencilik kuruluşları yetkilidirler. *Yetki verilen gemoloji laboratuvarları, Gümrükler Genel Müdürlüğüne bildirilir. Ayrıca, Darphane

ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğün internet sitesinde; yetki verilen gemoloji laboratuvarları listesinde yer alır. *Gemoloji test laboratuvar yetki belgeleri iki yıl süre ile geçerlidir. Bu süre sonunda talep edilmesi ve yeterlik kıstaslarını taşıdığı tespit edilmesi kaydıyla ilgili yetki belgeleri tekrar vizelendirilir. *Laboratuvar yetki belgesi bulunmayanlar, vize edilmeyen veya iptal edilenler laboratuvarlar, resmi faaliyette bulunamazlar ve bulunanlara cezai müeyyide uygulanır. *Şube açma, laboratuvar devri ve unvan değişikliği talepleri izne tabidir. Şube açma, laboratuvar devri ve unvan değişikliğine ilişkin talepler, laboratuvar yetki belgesi başvurusu gibi değerlendirilerek Üst Kurul tarafından sonuçlandırılır. *Gemoloji Test laboratuvarlarının İdari ve Teknik kapasiteleri yönetmelikle ile tespit edilir.

(3) Türkiye süstaşları-mücevher taşları potansiyelinin ortaya çıkartılmasında en büyük arayıcı ve bulucu grubunu oluşturan amatör süstaşları-mücevher taşları toplayıcılarının, buldukları materyallerin süstaşı-mücevher taşı olup olmadığını ve ekonomik değer taşıyıp taşımadıklarını en kısa sürede tespit edebilmek için MTA Genel Müdürlük ve tüm Bölge Müdürlükleri bünyesinde Gemoloji Test Laboratuvarlarının son teknolojik cihazlarla kurulması, yeterli sayıda gemoloji uzmanını istihdam ettirmesi ve ücret karşılığı talep eden herkese faaliyet göstermesi zorunludur.

(4) Üniversiteler bünyesinde kurulu bulunan veya kurulacak Gemoloji Test Laboratuvarlarının verdiği bilimsel süstaşı-mücevher taşı tanımlama raporları, her daim resmi belge olarak kabul edilirler.

(5) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gereği, Türkiye’deki tüm arkeoloji müzelerinde ve kazı evlerinde depolanan ve sergilenen Ar-Gem-Ma (Arkeo-Gemolojikselle Materyaller) ların Gemoloji Test Laboratuvarlarınca materyal tespiti ve arkeo-gemolojikselle envanterlenmesinin yapılması

zorunludur. Müzeler ya kendi bünyelerinde kuracakları gemoloji test laboratuvarları ya da resmi kurulu gemoloji test laboratuvarlarından yardım alarak bu envanterlemeyi tamamırlarlar.

ALTINCI BÖLÜM

Süstaşlarının (Mücevher Taşlarının) Ticareti

MADDE 11 - Ticari olarak “Amatör Süstaşları (Mücevher Taşları) Toplama Sertifikası” almış toplayıcılara, 193 sayılı Gelir vergisi kanununun 9. Maddesi 10. Bendindeki kuralları aynen uygulanır. Amatör süstaşları-mücevher taşları toplayıcısı belgesi ile esnaf muafiyet belgesi almaya hak kazanırlar. Bu kişiler buldukları süstaşlarını-mücevher taşlarını ayrı bir iş yeri açmaksızın ve sanayi tipi veya seri üretim yapabilen makine ve alet kullanmaksızın oturdukları evlerde imal ettikleri malları internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden satanlar bu madde kapsamında değerlendirilerek diğer hükümler aynen uygulanır. 10. (Ek:11/11/2020-7256/15 md.) Ayrı bir iş yeri açmaksızın ve sanayi tipi veya seri üretim yapabilen makine ve alet kullanmaksızın oturdukları evlerde imal ettikleri malları internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden satanlar. Bu bent kapsamında esnaf muafılığından faydalanılabilmesi için Etnaf Vergi Muafiyeti Belgesi alınması, Türkiye’de kurulu bankalarda bir ticari hesap açılması ve tüm hasılatın münhasıran bu hesap aracılığıyla tahsil edilmesi şarttır. Bankalar, bu bent kapsamında açılan ticari hesaplara aktarılan tutarlar üzerinden, aktarım tarihi itibarıyla %4 (bir ve üzeri işçi çalıştırıldığı durumda %2) oranında gelir vergisi tevkifatı yapmak ve 98 ve 119 uncu maddelerdeki esaslar çerçevesinde beyan edip ödemekle yükümlüdür. İstihdama bağlı indirimli oranın uygulanması için ilgili ayda bir işçinin en az on gün süreyle çalıştırılması gerekir. Bu hasılat tutarı üzerinden ayrıca 94 üncü madde kapsamında tevkifat yapılmaz. Bu bent kapsamında elde edilen hasılatın 220.000 (320.000) Türk lirasını aşması hâlinde, mükellef izleyen takvim yılı başından

itibaren gerçek usulde vergilendirilir ve tekrar bu muafiyetten faydalanamaz. Bentte yer alan hasılat koşulu dışındaki diğer şartların ihlal edildiğinin tespit edilmesi hâlinde muafiyetten faydalanılamaz ve zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler; vergi ziyan cezası kesilmek suretiyle gecikme faiziyle birlikte tahsil olunur. Bentte yer alan oranları ve tutarı, yarısına kadar indirmeye ve iki katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.)

MADDE 12 – Aslında ziynet takı (sadece soy metalden oluşan) ve mücevher (süstaşları ve soy metalden oluşan) insan yaşamının temel ihtiyaçlardan sonra en çok kullanım tercihinde bulundukları ürünlerdir. Çünkü insanın doğumunda takılmaya başlayan takı daha sonra sünnet, nişan, evlenme törenlerinde zirveye çıkıp daha sonra da her güzel ve özel günlerde süslenme, sosyal statüyü gösterme ve en nihayetinde tasarruf ile birikimleri koruma şeklinde kullanım bulan bir emtiadır. Arkeo-gemolojik buluntular insanların kullandığı ilk boncuk takıların 35.000 yıl evveline kadar uzandığını göstermiştir. O halde bu sektör insanın dünyadan yok olana kadar süreceği bir sektör olup, tüm Türkiye’de hatta tüm Dünyada ayakta kalması ve rekabet gücünü koruyarak istihdam yaratması sürdürülebilir her kalkınma modelinde bulunması zorunlu haldedir. Bu sektörün iş hacmi yıllık 250 milyar Dolar civarındadır. Türkiye mücevher imalatında Osmanlı’dan gelen önemli bir imalat ve ticaret geçmişi ve de potansiyeli bulunmaktadır. İstanbul Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası bünyesinde bulunan “Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası”, kuyumculuk sektörüne uluslararası bir kimlik kazandırmak, kredi imkânlarının artmasını sağlamak, elmas ve kıymetli taş işlemleri yapan dünyadaki kişi ve kuruluşlarla organize bir yapıda ticaret imkânı sağlamak üzere 2011 yılında faaliyete geçirilmiştir. Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası 2011 yılında kurulmasına rağmen, ithal edilen kıymetli taşlardan alınan %20 oranındaki Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) nedeniyle 30/09/2014 tarihine kadar Piyasada işlem yapılmamıştır.

6552 sayılı Kanun’da, Katma Değer Vergisinde (KDV) ve Özel Tüketim Vergisinde (ÖTV) yapılan değişiklikler ile kıymetli taşların (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet, inci) 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre Türkiye’de kurulu borsalarda işlem görmek üzere ithali, borsaya teslimi ve borsa üyeleri arasında el değiştirmesi KDV’den istisna tutulmuştur, ayrıca kıymetli taşlar ÖTV kapsamından çıkarılmıştır. KDV istisnası, kıymetli taşların Borsa İstanbul Elmas ve Kıymetli Taş Piyasasında işlem görmek üzere ithali, borsaya teslimi ve borsa içinde veya ilgili mevzuatına göre borsaya bildirilmek kaydıyla borsa üyeleri arasında borsa dışında el değiştirmesini kapsamaktadır. Piyasada, Kimberley Süreci Sertifika Sistemine dâhil ham elmaslar ile her tür ve şekilde parlatılmış elmaslar (polished diamonds) ve 32 Sayılı Karar’da tanımlı kıymetli taşlardan ziynet ve süs eşyasına dönüştürülmemiş ham veya parlatılmış taşlar işlem görmektedir. Ayrıca, beyan edilmesi halinde ziynet ve süs eşyasına dönüştürülmemiş ve fiziksel veya kimyasal işlem görmüş doğal taşlar ile ham ya da parlatılmış sentetik kıymetli taşlar da halen bu Piyasada işlem görebilmektedir.

Buna göre;

(1) Süstaşı madencilik faaliyet ruhsatı alarak çıkartılan süstaşlarının cins/tür ve miktarları, Borsa İstanbul bünyesindeki Elmas ve Kıymetli Taş Piyasasına bildirilmek zorundadır.

(2) Bu piyasa içerisinde Türkiye’de çıkartılan ham süstaşlarının-mücevher taşlarının ve de bunların işlenmesinden sonraki ürünlerin ticari faaliyetleri piyasa kurallarına uygun olarak, serbestçe yapılabilir.

(3) Türkiye Süstaşları (Mücevher Taşları) Üst Kurulu, yurt dışından ithal edilecek ve yurt dışına satılacak her türlü ham ve işlenmiş süstaşlarının ticari usul ve esasları ile vergilendirilmeleri ve envanterleri konularında da düzenleme yapmaya yetkili tek kuruldur.

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Aslında ziynet takı (sadece soy metalden oluşan) ve mücevher (süstaşları ve soy metalden oluşan) insan yaşamının temel ihtiyaçlardan sonra en çok kullanım tercihinde bulundukları ürünlerdir. Çünkü insanın doğumunda takılmaya başlayan takı daha sonra sünnet, nişan, evlenme törenlerinde zirveye çıkıp daha sonra da her güzel ve özel günlerde süslenme, sosyal statüyü gösterme ve en nihayetinde tasarruf ile birikimleri koruma şeklinde kullanım bulan bir emtiadır. Arkeo-gemolojik buluntular insanların kullandığı ilk boncuk takıların yaklaşık 30.000 yıl evveline kadar uzandığını göstermiştir. O halde bu sektör insanın dünyadan yok olana kadar süreceği bir sektör olup, tüm Türkiye’de hatta tüm Dünyada ayakta kalması ve rekabet gücünü koruyarak istihdam yaratması sürdürülebilir her kalkınma modelinde bulunması zorunlu haldedir. Bu sektörün iş hacmi yıllık yaklaşık 250 milyar Dolar civarındadır. Türkiye mücevher imalatında Osmanlı’dan gelen önemli bir imalat ve ticaret geçmişi ve de potansiyeli bulunmaktadır. Süstaşları-mücevher taşları ticaretinin tam anlamıyla ülkemizde yürütülebilmesi için Kambiyo mevzuatında eksik düzenlemenin güncellenmesi gerekiyor. 11.08.1989 yılında 20249 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hazine ve Maliye Bakanlığına ait Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar’ın 2. maddesi (k) bendinde bahsi geçen devletin tanıdığı süstaşları-mücevher taşları sadece ELMAS, PIRLANTA, YAKUT, SAFİR, ZÜMRÜT, İNCİ, ZEBERCET yazılmış olup, bunları kapsayan yaklaşık 300 adet olan süstaşlarının-mücevher taşlarının isimleri burada güncellenmez ise buna bağlı tüm gemoloji ve soy metal kuruluşlarının (örn. Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü) çıkartacağı ayar evleri, laboratuvarlar, ihracat rejimleri vb. tebliğler eksik olarak hazırlanmış olacaktır.

Bakanlık veya MTA bünyesinde TÜRKİYE SÜSTAŞLARI (MÜCEVHER TAŞLARI) (GEMOLOJİ) UYGULAMA VE ARAŞTIRMA

MERKEZİ kurulması elzemdir. Bu merkez ülkemizde halen atıl halde duran yaklaşık 50 milyar Dolarlık süstaşları madenciliğini, işlemeciliğini ve pazarlaması ile AR-GE faaliyetlerini organize edecektir. Süstaşları ticaretinin bugün Dünyadaki merkezi Tayland (Bangkok), Çin (Hong Kong), Hindistan (Jaipur, Bombay) gibi yerler olup mutlaka buralarda “MTA International” irtibat bürosu açmalıdır.

Süstaşlarının madenciliğinin, kimliklendirilmesinin, işlemeciliğinin, ar-ge ve ticaretinin esaslarının belirlenmesine ilişkin örnek olabilecek bir kanun taslağının hazırlanması ve yasalaştırılması, yeni süstaşı kaynaklarının bulunması için amatör madencilere bir umut kapısı oluşturacaktır.

Süstaşları ve mücevherlerde sahte ve ayıplı ürünlerin ayırt edilmesinin hukuksal yönden tanımlanması ve fiziko-kimyasal incelemesi genel olarak Adli Bilimler parantezine dahil edilmesi gerekir. Adli Bilimler kurumsallığının içinde ileri teknolojiye sahip aletlerin kullanıldığı Gemoloji laboratuvarları oluşturulmalı ve bu laboratuvarlarda görev yapacak yetkin uzman kadrolar akademik kurumlara açılarak entegrasyon sağlanmalıdır. Üniversiteler, ayar evleri, bilim teknoloji uygulama ve araştırma kurumları ve özel sektör bünyesinde Adli-Gemoloji alanları oluşturulmalıdır. Ulaşılması gereken hedef, standart ve standardı oluşturacak sistemdir. Bu hedefe, *Bilimsel olarak; İleri teknolojiye sahip aletlerin kullanıldığı laboratuvarlar ve bu laboratuvarlarda çalışacak spesifik uzmanlığa sahip teknik elemanlar (gemolog, kimyager...) *Yöntem (metodoloji) olarak; Sektörün ve piyasanın bütün paydaşlarının konulmuş olan standartlara ulaşmada bütüncül bir sistem fikri içerisinde yöntem, hukuk ve kurumsallık tanımlarının yapılması ulaşılması gereken en önemli hedeflerdir. *Sertifika, yöntem tanımlamasında taşın kimlik belgesi olarak yer alacakken mevzuat tanımlamasında ise sertifika formatı; dosya teslim tutanağında delil tanımlama evrakı olarak bilirkişinin ihtiyacı

olan diğer bilgilere de havi olarak yer almalıdır. Sonuçta, süstaşlarının-mücevher taşlarının-analizinde Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğünce yetki verilecek gemoloji laboratuvarlarının standartları, seçimi ve denetimi esaslarının daha detaylı belirlenmesi Türkiye için elzemdir.

2011 yılında kurulan ve halihazırda Borsa İstanbul bünyesinde bulunan dört kambiyo borsasından biri olan Elmas ve Kıymetli taş Piyasasının ismi en kısa sürede, gemolojik anlama uygun olarak Elmas-Renkli Taşlar-İnci Piyasası (Diamond-Colored Stones-Pearl Market) olarak değiştirilmelidir.

EXTENDED SUMMARY

Many gem (jewellery stone) specimens are typical and have museum value, and they are natural ambassadors to introduce Türkiye to the world. In order to identify gems, collect type samples and create an inventory of Türkiye's gemstones, the establishment of the "Turkish Gemstone (Jewellery Stones) Supreme Council" and the "Gemstone (Jewellery Stones) Scientific Board", consisting of experts, emerges as a requirement of reason and science. In addition, it is in our national interest to establish "Turkish National Gems (Jewellery Stone) Museum" and to preserve and exhibit gems and to pass them on to future generations. Accordingly;

(1) Türkiye's policies regarding the exploration, licensing, mining, analysis and R&D studies of raw gemstones and the trade of raw and/or processed gemstones mined from here and/or imported from foreign sources should be in line with the realities in Türkiye. Members of the Turkish Gemstone Supreme Council, which will be established to ensure coordination, should include officers from;

**General Directorate of Mining and Petroleum Affairs (MAPEG) and General*

Directorate of Mineral Research and Exploration (MTA) under the Ministry of Energy and Natural Resources,

**General Manager of the Mint and Stamp Printing House affiliated with the Ministry of Treasury and Finance*

**Borsa Istanbul Diamond and Precious Stone Market Manager as a permanent member,*

Additionally,

**Temporary members, determined by the Council of Higher Education (YÖK), will consist of 3 academics with the title of professor who have at least 20 years of academic qualifications or study in mineralogy/gemmology.*

The Turkish Gemstone Supreme Council should meet at least 3 times a year to determine policies about national gemstones, to elect members of the Gemstone Scientific Board, and to make arrangements and improvements, if any, in the light of new developments. In this context, decisions taken unanimously must first be approved by the Presidency and then published in the Official Gazette and announced to the public.

(2) To precisely determine the potential of Türkiye for raw gemstones in the light of modern mineralogy/gemmology, to scientifically determine the reserve and grade inventory of existing and potential gemstone deposits and to publicise them, and to direct and manage R&D studies on these issues, the "Gemstone (Jewelry Stones) Scientific Board" should be established and members elected. The Scientific Board should consist of at least ten and at most twenty people. Members of the "Supreme Board" should also be members of the "Science Board". In addition, all other members to be determined must have scientific competence in mineralogy/gemmology who can provide proven documentation of competence. Two of the additional members should be from MAPEG, two from MTA, one from the Mint, one from the Borsa Istanbul, and the remaining members should be

faculty members who are currently working at universities and have performed academic studies about mineralogy/gemmology. This Board should be able to make authorized decisions by majority vote regarding the official registration of all kinds of gemstones found and to be found in Türkiye, adding them to the inventory, and amateur and professional mining of gemstones and domestic and international trade in raw gemstones and gemstones after processing. The headquarters and secretary of this board should be within MTA General Directorate, and it should be ensured that the Board Members can hold meetings whenever they need (officially, with the right to attend) and make all kinds of decisions regarding gemstones.

(3) Turkish National Gemstone Museum(s) should be established with the approval and support of the Ministry of Energy and Natural Resources and the Ministry of Culture and Tourism in order to inventory and store type specimens of all types of raw gemstone found and to be found in Türkiye. The largest of these unique museums should be in the Natural History Museum within MTA General Directorate. In addition, gemstones-jewellery stones museums should be established within MTA Regional Directorates and they should be obliged to obtain samples of gemstones-jewellery stones quarried from areas in the regions they are responsible for, and to store and exhibit them there.

(4) “Turkish Gemmology Research and Application Centres” should be established to follow the developments in the 10 sub-branches of gemmology, which deals with gemstones-jewellery stones, and to find innovative approaches by conducting R&D. These centres should be four in number, one within MAPEG, one within MTA, one within mint (DARPHANE) and one within BORSA ISTANBUL. Qualified academics and experts in gemmology should work in these centres and be able to organize the mining, processing, marketing and R&D activities about gemstones-jewellery stones, worth approximately 50 billion dollars.

(5) Since the centres of the global trade in gemstones in the world today are places such as Thailand (Bangkok), China (Hong Kong), and India (Jaipur, Bombay), MTA International should be the authority on the promotion and marketing of the gemstones in our country in raw form and after processing. Liaison offices should be opened.

An independent mining law on gemstones should be enacted. Regulations for amateur gemstone collectors, who currently number nearly 200,000 in Türkiye, should be included in this law. The rules in Article 9, Paragraph 10 of the Income Tax Law No. 193 should be applied exactly to collectors who have received an “Amateur Gems (Jewellery Stones) Collection Certificate” on a commercial basis, and they should be entitled to receive an amateur gemstone collector certificate (gem hunting certificate) and a tradesman exemption certificate. Those who sell gemstones found by these people, which they produce in their homes without opening a separate business or using industrial or mass production machines and tools, via the internet or similar electronic media, should be evaluated within the scope of this article and the other provisions should be applied exactly. Those who sell the goods they produce in their homes via the internet or similar electronic media, without opening a separate business and using industrial or mass production machines and tools, must obtain a Tradesman Tax Exemption Certificate and open a commercial account in banks established in Türkiye in order to benefit from the tradesman exemption within the scope of this paragraph. and all revenues should be exclusively collected through this account.

The “Diamond and Precious Stone Market”, located within the Istanbul Precious Metals and Precious Stones Market, began operations in 2011 to bring an international identity to the jewellery industry, to increase credit opportunities, and to provide trade opportunities in an organised structure with individuals and organisations around the world engaged in diamond and precious

stone transactions. This market should be renamed “Diamond-Coloured Stones-Pearl Market”. It should be mandatory to report the type/species and quantities of gemstones and gemstones mined by obtaining a mining activity license on the Diamond and Precious Stone Market within Borsa Istanbul. Within this market, commercial activities for raw gemstones-jewellery stones mined in Türkiye and products after processing should be carried out freely in accordance with the market rules. It should be declared that the “Turkish Gemstone (Jewellery Stones) Supreme Council” is the only organisation authorised to regulate the commercial procedures and principles, taxation and inventories of all kinds of raw and processed gemstones-jewellery stones to be imported from abroad and sold abroad.

ORCID

Murat Hatipoğlu <https://orcid.org/0000-0002-4345-9052>

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Altıngöz, M., Smith, N. M., Şebnem, D., Syvrud, P.F. & Ali, S. H. (2019). Color and local heritage in gemstone branding: A comparative study of blue zoisite (tanzanite) and color-change diaspore (zultanite/csarite). *The Extractive Industries and Society*, 6(4), 1030-1039.
- Arem, J. E. (1987). *Color Encyclopaedia of Gemstones*. 2nd Ed., Van Nostrand Reinhold Co., New York, A.B.D., 248s.
- Ay, A. M., Hatipoğlu, M., Günel, H., Kılınçarslan, S. ve Velioğlu, T. (2013). Doğanşehir (Malatya) yakut oluşumlarının yayılımının tespiti ve oluşum kökenine ait yaklaşımlar [Determination of ruby formation and approaches to the origin in Doğanşehir (Malatya)]. Özmen, B. (Ed.), 66. *Türkiye Jeoloji Kurultayı Bildiri Özleri Kitabı* (s.: 222-223), 1-5 Nisan 2013, Ankara. Jeoloji Mühendisleri Odası Yayınları. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/08dd28f402b112b_ek.pdf
- Back, M. & Mandarino, J. (2008). *Fleischer's Glossary of Mineral Species*. 10th Ed., *The Mineral Record Inc.*, Tucson, A.B.D., 187 s.
- Blackburn, W. H. (1924). *Encyclopedia of Mineral Names*. Mineralogical Association of Canada, Ottawa, Kanada, 378 s.
- Bonewitz, R. L. (2005). *Rock and Gem*. DK Adult. Smithsonian Institute, Washington, A.B.D., 287 s.
- Esenli, F., Kumbasar, I., Eren, R. H. & Uz, B. (2001). Characteristics of opals from Simav, Turkey. *Neues Jahrbuch Fur Mineralogie Mh.*, 3, 97-113.
- Gübelin, E. (1969). *Pierres Précieuses*. Editions Silva, Zurich, İsviçre, 614 s.
- Hatipoğlu, M. (2007). Türkiye’de süstaşı-mücevher taşı potansiyeli, rezervleri, madenciligi ve ekonomisi [Gemstone potential, reserves, mining, and economics in Turkey]. 6. *Uluslararası Endüstriyel Hammaddeler Sempozyumu* (s.: 201-212). 1-3 Şubat, İzmir.
- Hatipoğlu, M. (2011a). Unique gemstones of Turkey. International Gemological Symposium-2011 Advancing the Science and Business of Gems (p.: 45). 29-31 May 2011, Carlsbad, California, USA.
- Hatipoğlu, M. (2011b). Renkli Kıymetli Taşlar [Colored Precious Stones]. *Zeus Kitabevi Yayınları*, İzmir, 334s.
- Hatipoğlu, M. (2015). Türkiye’de mücevheratın standardizasyonu için metalurjik ve gemolojik kontrolün (sertifikasyonun) önemi [Importance of metallurgical and gemological control (certification) for jewelry standardization in Türkiye] (Çağrılı konuşmacı-özel sunum). *Değerli ve Yarı Değerli Taşlar Çalıştayı* (s.: 6-17). 09-10 Aralık 2015, İstanbul.
- Hatipoğlu, M. (2017). Arkeo-gemolojinin başlangıcı ve süreçsel gelişimi [Initial and processing development of archaeo-gemmology]. *Geçmişten Günümüze Gemoloji Sempozyumu GÖNKUYSAN-2017* (3-8). 10-13 Mayıs, Gönen Meslek Yüksekokulu Konferans Salonu, Gönen-Isparta.
- Hatipoğlu, M. (2020). *Süstaşları Mineralojisi [Mineralogy of The Gemstones]*. Talebe Yayın Dağıtım, Kırtasiye, Ar-Ge San. ve Tic.Ltd.Şti. Niğde, 3. Baskı, 195s.
- Hatipoğlu, M. (2023). Türkiye’de süstaşlarının (mücevher taşlarının) borsası ve ticaretinin durumu [The status of the exchange and trade of gemstones (jewelry stones) in Türkiye]. Bozkurt,

- E., Dumanlılar, Ö., Akyıldız, M., Yılmaz, K. K., Coşkun Tunaboğlu, B., Cihan, Z. Ö., Yağbasan, Ö ve Açikel, Ş. (Ed.ler), *Uluslararası Katılımlı 75. Türkiye Jeoloji Kurultayı (10-14/ Nisan/2023) Bildiri özleri Kitabı [Abstract Book of 75th Geological Congress of Türkiye with International Participation (April 10-14, 2023)]*, (s.: 61). MTA, Ankara, Türkiye. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/24f25904af8a59f_ek.pdf
- Hatipoğlu, M. ve Gökçen, N. (1999). Batı Anadolu’nun yarı kıymetli süstaşlarının başlıca mineralojik, jeolojik ve ekonomik nitelikleri [Main mineralogical, geological, and economics of semi-precious stones in western Anatolia]. *1. Batı Anadolu Hammaddeleri Kaynakları Sempozyumu* (s.: 438-450). 8-14 Mart, İzmir.
- Hatipoğlu, M. ve Kırkoğlu, S. (2005). Türkiye’de elmas ve kıymetli taşlar borsasının kurulmasının önemi ve gerekliliği [Importance and necessity the construction of the diamond and precious stone bourse in Turkey]. *International Gems and Novel Metals Symposium* (s.: 56-88). 29-30 Nisan 2005, İstanbul, 56-88.
- Hatipoğlu, M. & Babalık, H. (2008). Gem minerals and materials in the Anatolian land (Turkey). *35th Rochester Mineralogical Symposium* (p.: 25). 10-13 April, Rochester-New York, U.S.A.
- Hatipoğlu, M. & Çoban, E. (2021). Gem-quality blue sapphires (Al_2O_3 -corundum variety) from the Milas-Yatağan region, Muğla, Türkiye. *Academia Letters*, Article 4085, 1-5. <https://doi.org/10.20935/AL4085>
- Hatipoğlu, M., Babalık, H. & Chamberlain, S. C. (2010a). Gemstone deposits in Turkey. *Rocks & Minerals*, 85(2), 124-132. <https://doi.org/10.1080/10511970903455868>
- Hatipoğlu, M., Türk, N., Chamberlain, S. C. & Akgün, A. M., (2010b). Gem-quality transparent diaspore (zultanite) in bauxite deposits of the İlbir Mountains, Menderes Massif, SW Türkiye. *Mineralium Deposita*, 45(2), 201-205. <https://doi.org/10.1007/s00126-009-0262-2>
- Hatipoğlu, M., Helvacı, C., Kibar, R., Çetin, A., Karabulut, Y. & Can, N., (2010c). Amethyst and morion quartz gemstone raw materials from Türkiye: Colour saturation and enhancement by gamma, neutron and beta irradiation. *Radiation Effects and Defects in Solids*, 165(11), 876–888. <https://doi.org/10.1080/10420150.2010.489611>
- Hatipoğlu, M., Kırkoğlu, M.S., Buzlu, H.B., Kibici, Y. ve Helvacı, C. (2011). Türkiye’deki süstaşlarının endüstriyel hammaddeler içerisindeki önemi [Importance of gemstones within the industrial minerals in Türkiye]. *64. Türkiye Jeoloji Kurultayı, Bildiri Özleri Kitabı* (s.: 203-204). 25-29 Nisan 2011, Ankara. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/385b1ca1d272c38_ek.pdf
- Hatipoğlu, M., Chamberlain, S., Kibici, Y. (2013b). Characterization of the Sündikendağı deposit of moganite-rich, blue chalcedony nodules, Mayıslar-Sarıcakaya (Eskişehir), Türkiye. *Ore Geology Reviews*, 54, 127-137.
- Hatipoğlu, M., Çoban, E., Çil, V., Babalık, H. ve Güney, H. (2022). Türkiye’nin süstaşı-mücevher taşı kalitesindeki korundum (Al_2O_3) mineral (mavi safir) yatağı; Oluşumları ve gemolojik özellikleri [Gem quality corundum (Al_2O_3) mineral (blue sapphire) deposit from Türkiye; Their formation and gemological characteristics]. *International Black Sea Modern Scientific Research Congress Full Text Book* (s.:46-56). September 29,-October 02, 2022. Rize-Türkiye.
- Hatipoğlu, M., Gürbüz, M., Gürsoy, B. & Çil, V. (2023). Adli gemoloji açısından tüketicinin korunması hakkında bir örnek; Mücevher sektöründe yaygınca kullanılan beril ($Be_3Al_2Si_6O_{18}$) mineralinin yeşil renkli iki türünün (yeşil beril ve zümrüt) arasındaki farklar ve tüketicilerin bilinçlendirilmesi [An example of consumer protection in forensic-gemology; The differences between two green types of beryl ($Be_3Al_2Si_6O_{18}$) mineral widely used in the jewelry industry (green beryl and emerald) and raising consumer awareness]. *International Euroasia Congress on Scientific Researches and Recent Trends 10 abstract Book* (p.: 26-28). February 16-17, Baku-Azerbaijan, 26-28.
- Hatipoğlu, M., Yanık, G. ve Çoban, E. (2024). Dünya’nın en değerli süstaşlarından biri olan painit mineralinin, jeolojik ve mineralojik olarak bulunabilirliğinin irdelenmesi; Türkiye’de painit var mıdır? [Examining the geological and mineralogical availability of the mineral painite, one of the most valuable gemstones in the world; is there painite in Türkiye?]. *Türkiye Jeoloji*

- Bülteni*, 67(2), 253-266. <https://doi.org/10.25288/tjb.1399633>
- Helvacı, C., Hatipoğlu, M., Passeri, D., Konak, N. & Kınacı, E.H., (2025). The Origin of Oltu Stone (Turbostratic Carbon) from the Olur-Tortum Area: A Natural Composite Carbonaceous Material (Erzurum, Türkiye). *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 68(4), 85-108. <https://doi.org/10.25288/tjb.1491493>
- Kaydu Akbudak, İ., Gürbüz, M., Başbüyük, Z., Hatipoğlu, M., Öztüfekçi Önal, A. & İşler, F. (2021). Mineralogical and gemological characteristics of metaophiolite hosted corundum (Malatya-Türkiye). *Sakarya University Journal of Science*, 25(2), 1-9.
- Keller, P. C. (1990). *Gemstones and Their Origins*. Van Nostrand-Reinhold. New York, A.B.D., 674s.
- Krauskopf, K. B. (1982). *Introduction to Geochemistry*, 2nd Ed. McGraw-Hill Book Co., Sydney, Avustralya, 617s.
- Manutchehr-Danai, M. (2005). *Dictionary of Gems and Gemology*, 2nd extended and revised. Ed.. Springer, New York, A.B.D., 203s.
- Mitchell, R.S. (1979). *Mineral Names What do They Mean*. N.A.G. Press Ltd., New York, A.B.D., 267 s.
- Newman, R. (2003). *Gemstone Buying Guide: How to Evaluate, Identify, Select & Care for Colored Gems*, 2nd Ed.. International Jewelry Publications. New York, A.B.D., 567s.
- Rapp, G. (2009). *Archaeomineralogy*. 2nd Ed., (Herrmann, B., Wagner, G. A. (Eds.)), Springer-Verlag Berlin Heidelberg, Berlin, Germany, 465 s.
- Read, P. G. (2005). *Gemmology*, 3rd Ed.. Elsevier, London, GB, 253s.
- Roberts, W. L., Campbell, T. J. & Rapp, G. R. (1989). *Encyclopedia of Minerals*, 2nd Ed.. Van Nostrand Reinhold Co. New York, A.B.D., 892s.
- Rose, A. W., Hawkes, H. E. & Webb, J. S. (1979). *Geochemistry in Mineral Exploration*, 2nd Ed.. Academic Press, Sydney, Avustralya, 657s.
- Savaşçın, M. Y., Hatipoğlu, M. ve Akdağ, İ. (1988a). TS-6173 Kıymetli ve Yarı Kıymetli Süstaşları-Sınıflandırma [*Precious and Semi Precious Gemstones-Classification*]. Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Ankara, TS6173.
- Savaşçın, M. Y., Hatipoğlu, M. ve Akdağ, İ. (1988b). TS-6174 Kıymetli ve Yarı Kıymetli Süstaşları-Terimler [*Precious and Semi Precious Gemstones-Terms*]. Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Ankara, TS6174.
- Sayılı, S. Türeli, K., Lüle, Ç., Kadiroğlu, T. ve Atakay, E. (1999). Yozgat-Sarıkaya Kargılık Koyu pembe turmalin oluşumlarının jeolojisi, mineralojisi ve gemolojik özellikleri hakkında ön bulgular. *1. Batı Anadolu Rough Hammadde Kaynakları Sempozyumu*, (s.: 448-453), İzmir.
- Schumann, W. (2000). *Gemstone of the World, Revised & Expanded Ed.*. Sterling Publishing Co., N.A.G. Press Ltd., New York, A.B.D., 254 s.
- Sinkankas, J. (1986). *Mineralogy*. Van Nostrand Reinhold Co. New York, A.B.D., 457 s.
- Şengör, A. M. C. & Yazıcı, M. (2020). The aetiology of neotectonic evolution of Turkey. *Mediterranean Geoscience Reviews*, 2(3), 327-339. <https://doi.org/10.1007/s42990-020-00039-0>
- Webmineral (2025). Minerals <http://webmineral.com/MySQL/xray.php>.
- Webster, R. (1979). *Gemmologist' Compendium*, 6th Ed.. Van Nostrand Reinhold Co. London. İngiltere, 167 s.
- Webster, R., Read, P.G. & Webster, R. (1994). *Gems: Their Sources, Descriptions and Identification*. 5th Ed., Butterworth-Heinemann, London, İngiltere, 546 s.
- Wise, R.W. (2003). *Secrets of the Gem Trade: The Connoisseur's Guide to Precious Gemstones*. Brunswick House Press, London, İngiltere, 178s.
- Wright, W. (1996). Check-list for rare gemstones—Kammererite. *Canadian Gemmologist*, 17, 14–17.